

Viharikosten tekijät

Oikeusministeriön julkaisu, Selvityksiä ja ohjeita 2023:26

Viharikosten tekijät

Janne Vepsäläinen, Markus Kaakinen, Teemu Vauhkonen, Matti Näsi ja Alekski Kirjonen

Oikeusministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Osaavat-hanke on saanut rahoitusta Euroopan Unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmasta (2014–2020).

Julkaisun toteuttaja vastaa julkaisun sisällöstä, eikä julkaisun sisältö edusta Euroopan komission kantoja tai näkemyksiä.

Oikeusministeriö
CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-400-611-8
ISSN pdf: 2490-0990

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Viharikosten tekijät

Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:26		Teema	Selvityksiä ja ohjeita
Julkaisija	Oikeusministeriö		
Tekijä/t	Janne Vepsäläinen, Markus Kaakinen, Teemu Vauhkonen, Matti Näsi ja Aleksi Kirjonen		
Kieli	suomi	Sivumäärä	49

Tiivistelmä

Tässä raportissa tarkastellaan viharikosten tekijöiden tunnuspiirteitä kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden ja suomalaisen rekisteriaineiston avulla. Kirjallisuuskatsauksen perusteella viharikosten tekijät eivät muodosta homogeenista tai selkeästi muista rikoksentekijöistä poikkeavaa ryhmää. Viharikosten tekijöillä on usein taustallaan myös muuta rikoskäyttäytymistä ja sosiaalista huono-osaisuutta. Raportin empiirisissä analyyseissa viharikoksen tekijöinä tarkastellaan: 1) vuosina 2013–2020 poliisin viharikosluokittelamista rikoksista syytettyjä sekä 2) vuosina 2013–2021 syrjinnästä ja kiihottamisesta kansanryhmää vastaan tuomittuja henkilöitä (n=893). Lisäksi analyyseissa hyödynnetään syyttäjä- ja tuomioistuintietoja sekä tilastokeskuksen ylläpitämää valmisrekisteriaineistoa. Empiiristen analyysien perusteella viharikosten tekijöistä useat olivat saaneet tuomioita myös muista rikoksista. Yleisimmin tuomiot koskivat pahoinpitelyitä, törkeitä tai perusmuotoisia rattijuopumuksia sekä näpistyksiä ja varkauksia. Samat sosiodemografiset ja sosioekonomiseen asemaan liittyvät tekijät olivat pääosin yhteydessä sekä viha- että tarkasteltuihin verokirikoksiin. Raportin tulosten perusteella yleinen rikollisuuden ennaltaehkäisy on keskeiseltä osin myös viharikollisuuden torjuntaa.

Asiasanat viharikokset, rikolliset, vihapuhe, syrjintä

ISBN PDF 978-952-400-611-8

ISSN PDF 2490-0990

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-611-8>

Vem begår hatbrott?

Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2023:26 Tema Utredningar och anvisningar

Utgivare Justitieministeriet

Författare Janne Vepsäläinen, Markus Kaakinen, Teemu Vauhkonen, Matti Näsi, Alekski Kirjonen

Språk finska **Sidantal** 49

Referat

I den här rapporten granskas med stöd av internationell forskning och material ur finländska register gemensamma drag hos personer som begått hatbrott. Litteraturöversikten visar att de som begår hatbrott inte utgör en homogen grupp och de skiljer sig inte som grupp klart från andra gärningsmän. Gärningsmännen har ofta en bakgrund med annat brottsligt beteende och social utsatthet. I rapportens empiriska del granskas personer som 1) åtalats för brott som polisen klassificerar som hatbrott 2013–2020, 2) dömts för diskriminering och hets mot folkgrupp 2013–2021 (n=893). I analysen utnyttjas uppgifter från åklagare och domstolar samt material som tagits fram av Statistikcentralen. På basis av de empiriska studierna har flera av dem som begått hatbrott också dömts för andra brott. De vanligaste domarna gäller misshandel, grovt eller vanligt rattfylleri, snatteri eller stöld. Samma faktorer gällande sociodemografisk och socioekonomisk ställning har en koppling såväl till hatbrott som till de andra typer av brott som studerats som jämförelse. På basis av de resultat som presenteras i rapporten förebygger allmänna brottsförebyggande åtgärder även hatbrott.

Nyckelord hatbrott, gärningsmän, hatretorik, diskriminering

ISBN PDF 978-952-400-611-8

ISSN PDF 2490-0990

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-611-8>

Perpetrators of Hate Crime

Publications of the Ministry of Justice, Reports and guidelines 2023:26 **Subject** Reports and guidelines

Publisher Ministry of Justice, Finland

Author(s) Janne Vepsäläinen, Markus Kaakinen, Teemu Vauhkonen, Matti Näsi, Alekski Kirjonen

Language Finnish **Pages** 49

Abstract

This report examines the characteristics of perpetrators of hate crime based on international research literature and data from Finnish registers. According to the literature review, perpetrators of hate crime do not form a homogeneous group or one that can be clearly distinguished from perpetrators of other offences. Perpetrators of hate crime often have a history of other criminal behaviour and social disadvantage. The report's empirical part examines 1) persons charged with offences classified as hate crime by the police in 2013–2020, and 2) persons sentenced for discrimination and agitation against a population group in 2013–2021 (n=893). In addition, information received from prosecutors and courts and material from Statistics Finland are utilised in the analyses. The empirical analyses show that many perpetrators of hate crime have also been sentenced for other offences. The most common offences are assault, driving while intoxicated or driving while seriously intoxicated, and petty theft and theft. The same socio-demographic and socio-economic factors are connected to both hate crimes and the other offences examined. Based on the results presented in the report, general crime prevention measures also play a key role in combating hate crime.

Keywords hate crime, criminals, hate speech, discrimination

ISBN PDF 978-952-400-611-8

ISSN PDF 2490-0990

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-611-8>

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Viharikosten tekijät tutkimuskirjallisuudessa	10
2.1	Viharikosten tyypittelyä ja teonpiirteitä	10
2.2	Viharikosten tekijöiden tunnuspiirteitä	12
2.3	Viharikokset verkkoympäristössä	15
2.4	Viharikosten ehkäiseminen	18
3	Menetelmät	22
3.1	Aineisto	22
3.2	Analyysimenetelmät	23
4	Tulokset	26
4.1	Rikosprosessi ja muut rikostuomiot	26
4.2	Taustatekijöiden kuvaileva analyysi	26
4.3	Monimuuttuja-analyysit	30
5	Yhteenveto ja pohdinta	34
	Lähteet	38
	Liitetaulukot	44

1 Johdanto

Viharikollisuus on viime vuosina noussut eri ihmisryhmien välisten jännitteiden myötä merkittäväksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi ympäri maailmaa. Viime vuosina viharikollisuudessa ovat näkyneet esimerkiksi Black Lives Matter -liikkeeseen liittyvät mielenosoitukset, Covid-19-pandemiatilanne, Brexit-äänestys ja kasvanut ekstremismin uhka (Awan & Zempi, 2020; Kim, Cooks, & Kim, 2022; Rauta, 2021; Williams, 2021).

Suomessa viharikokset ja niihin liittyvät rikosilmoitukset lisääntyivät selvästi vuonna 2015 (Rauta, 2021). Vuotta leimasivat esimerkiksi terrori-iskut Euroopassa ja niin sanotun pakolaiskriisin myötä leimahtanut maahanmuuttokeskustelu. Tämä näkyi myös sosiaalisen median vihaviestinnässä (Kaakinen, Oksanen & Räsänen, 2018). Vuoden 2015 jälkeen poliisin tietoon tulleet viharikokset lähtivät laskuun. Kuitenkin viharikollisuutta koskevan vuosiraportin mukaan vuonna 2021 Suomessa kirjattiin 1 026 viharikoksiksi määriteltyä rikosepäilyä, joka oli 20 prosenttia enemmän kuin aiempänä vuonna. Suurin osa rikosepäilyistä kohdistui uhrin etniseen tai kansalliseen taustaan ja yleisin rikoslaji oli pahoinpitelyrikos. (Rauta, 2022.)

Vuoden 2020 Nuorisorikollisuuskyselyssä viharikokokemukset olivat ainoa nuorten uhrikokemus, joka oli yleistynyt vuoden 2016 jälkeen (Kaakinen & Näsi, 2021). Nuorten kokeemat viharikokset tapahtuvat yleensä julkisilla paikoilla, ja joka toisessa tapauksessa on useampi kuin yksi tekijä. Tekojen motiivi liittyy yleensä uskonnolliseen vakaumukseen tai etniseen tai kansalliseen taustaan, mutta myös yhteiskunnalliset mielipiteet korostuvat. Noin joka kuudennen nuorten väkivaltateon taustalla oli vihamotiivi. Verkkohäirinnässä vihamotiivi oli joka neljännen teon taustalla. (em.) Viharikollisuus saakin jatkuvasti uusia ilmenemismuotoja esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tapahtuvan verkkovihapuheen muodossa. Tutkijat ovat myös olleet huolestuneita verkkovihapuheen eskaloitumisesta fyysisessä maailmassa tapahtuviksi viharikoksiksi (Müller & Schwarz, 2021).

Käsitteenä viharikos voi viitata hyvin monenlaisiin tekoihin. Akateemisessa kirjallisuudessa viharikos määritellään usein teoksi, joka kohdistetaan uhriin siksi, että hänen katsotaan edustavan jotain tiettyä sosiaalista ryhmää (Craig, 2002). Viharikoksilla on perinteisesti viitattu niin sanottuihin suojeltuihin piirteisiin (*engl.* protected characteristics) liittyviin tekoihin, joita ovat esimerkiksi etninen tai kansallinen tausta, uskonnollinen vakaumus tai seksuaalinen suuntautuminen. Viharikoskirjallisuudessa on kuitenkin yleistynyt näkemys, jossa teot voivat kohdistua myös muunlaisiin identiteetteihin. Näin viharikos kohdistetaan

havaittuun toiseuteen, ja sen kautta välitetään viesti kokonaiselle yhteisölle. Laajemmin ymmärrettyinä viharikokset voivat olla enemmistöryhmien vähemmistöryhmiin kohdistamia, mutta myös esimerkiksi vähemmistöryhmien keskinäisiä tekoja. (Chakraborti & Garland, 2012.)

Myös viharikosten lainsäädännöllisessä määrittelyssä on huomattavaa vaihtelua kansainvälisesti (Chakraborti & Garland, 2009). Painotukset vaihtelevat esimerkiksi sen mukaan, täytyykö viharikoksen motiivina olla todistettava kohteeseen liittyvä viha tai mihin ryhmiin tai identiteetteihin kohdistuvat rikokset voidaan katsoa viharikoksiksi. Suomessa rikoslaki (luku 6 5 §) määrittelee rangaistuksen koventamisperusteeksi rikoksen tekemisen:

”rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta”.

Vihamotiivi huomioidaan siis rikoksen rangaistuksen koventamisperusteena, joka voi liittyä hyvin erilaisiin rikosnimikkeisiin. Tästä johtuen viharikosten osalta on hyvin vähän tilastotietoa rikosseuraamusprosessin myöhemmistä vaiheista. Koventamisperusteen lisäksi rikoslaissa on määritelty erikseen rikoksia, joissa vihamotiivi on osa rikoksen määritelmää. Tällaisia ovat perusmuotoinen ja törkeä kiihottaminen kansanryhmää kohtaan (luku 11 10 § ja 10 5a) sekä syrjintä (luku 11 11 §). Vain näiden rikosnimikkeiden kohdalla viharikosten tilastointia voidaan pitää jokseenkin kattavana (Aaltonen, 2018)¹.

Tähän saakka Suomessa viharikostutkimusta on tehty lähinnä uhrinäkökulmasta (esim. Ellonen ym., 2021). Viharikosten tekijöitä koskeva tietotarve on tunnistettu myös oikeusministeriön ja sen yhteistyökumppanien Osaavat-hankkeessa, jonka tavoitteena on viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn tehostaminen. Tässä selvityksessä tarkastelemme viharikosten tekijöitä kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden sekä rekisteröityjen rikostietojen ja suomalaisen rekisteriaineiston kautta. Raportin empiirisissä analyyseissä viharikoksen tekijöinä tarkastellaan: 1) vuosina 2013–2020 poliisin viharikosluokittelamista rikoksista syytettyjä sekä 2) vuosina 2013–2021 syrjinnästä ja kiihottamisesta kansanryhmää vastaan tuomittuja henkilöitä (n=893). Lisäksi tarkastelemme viharikosten määriä ja seuraamuksia syyttäjä- ja tuomioistuintietojen perusteella.

1 Myös Poliisiammattikorkeakoulu tilastoi viharikoksia (Rauta, 2022.), mutta tilastointi ei perustu rikosnimikkeisiin vaan ilmoitettujen rikosten teonpiirteiden analyysiin.

Kun selvityksen tuloksia peilataan aiempaan kriminologiseen tutkimukseen, pystytään viharikosten tekijöistä muodostamaan aiempaa tarkempi kuva. Tehokas kriminaalipolitiikka nojaa kattavalle tietopohjalle, ja viharikosten taustatekijöiden parempi tunnistaminen tarjoaa uusia työkaluja viharikosten ja häirinnän vastaiseen työhön.

Selvitys koostuu kolmesta osatehtävästä:

1. Katsaus viharikosten tekijöitä koskevaan kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen
2. Viharikoksista epäiltyjen henkilöiden rikosprosessin ja tuomiotietojen kuvailu
3. Viharikoksista syytettyjen ja tuomittujen henkilöiden taustatietojen analyysi

2 Viharikosten tekijät tutkimuskirjallisuudessa

Valtaosa viharikollisuustutkimuksesta käsittelee uhrinäkökulmaa (esim. Herek, 2009; Tessler ym. 2020; Wachs, Gámez-Guadix & Wright, 2022) ja esimerkiksi 1980-lukua edeltävää tekijöitä koskevaa tutkimusta ei ole käytännössä juurikaan olemassa. Vieläkin tekijöitä koskevat meta-analyysit, systemaattiset kirjallisuuskatsaukset ja kattavilla kansallisesti edustavilla aineistoilla tehdyt tutkimukset ovat harvinaisia. Lisäksi osa olemassa olevasta tutkimustiedosta on myös keskenään ristiriitaista, koska viharikollisuus on aina kytköksissä myös tapahtumaympäristöjensä ihmisryhmien välisiin sosiaalihistoriallisiin kehityskulkuihin, lainsäädäntöön sekä rikosten selvitysasteeseen. Tämä tekijöitä koskeva tietoaikko on vaikeuttanut esimerkiksi kriminaalipolitiikan suunnittelua sekä viharikosten ennaltaehkäisyä.

2.1 Viharikosten tyypittelyä ja teonpiirteitä

McDevitt, Levin ja Bennett (2002) kävivät läpi 169 viharikostapausta, joiden perusteella viharikosten tekijöistä muodostettiin tekomotiiveihin perustuva neliluokkainen typologia. Tutkimuksen mukaan suurin osa viharikosten tekijöistä (66 %) ovat jännityshakuisia (*engl.* thrill) nuoria tekijöitä, jotka syyllistyvät rikoksiin tyypillisesti ryhmässä ja hetken mieli-johteesta. Vaikka tällaiset rikokset ovat impulsiivisia tekoja, joihin harvoin liittyy tarkoin määriteltyä vihaideologiaa, uhrin eivät valikoidu tekojen kohteeksi sattumanvaraisesti vaan juuri erilaisuutensa vuoksi. Toiseksi yleisin (25 %) tekijäryhmä oli oman ryhmän aseman puolustajat (*engl.* defensive). Tyypillinen puolustamismotiivilla tehty viharikos liittyy kantaväestön pyrkimykseen häätää ei-toivottuja vähemmistöryhmien asukkaita asuin-alueelta pois. Tästä syystä puolustusmotiivi kytkeytyy usein asuinalueiden demografisiin muutoksiin. Kolmanneksi yleisin (8 %) oli kostomotiivi (*engl.* retaliatory), jossa rikos on kostotoimenpide tekijän viiteryhmiä vastaan kohdistetusta vääryydestä. Vääryydet eivät ole välttämättä realistisia, ja viharikos voikin olla reaktio tekoon, jota ei ole todellisuudessa tapahtunut. Pienimmän tekijäjoukon muodostavat viharikolliset, joiden elämää määrittävät vahvat ennakkoluulot ja viha-asenteet. Tällaiset tekijät kokevat tehtäväkseen tai velvollisuudekseen taistella alempiarvoisena pitämiään ihmisryhmiä vastaan (*engl.* mission).

Tekomotiivit voidaan käsitteellistää myös reaktiivisiksi tai instrumentaalisiksi (Dunbar, 2003). Reaktiivinen viharikos on spontaani puolustautumisreaktio oletettua uhkaa tai provokaatiota vastaan. Instrumentaaliset teot ovat sosiaalisesti hallitsevan ryhmän harkittua

toimintaa, jolloin motiivit liittyvät rikoksentekijöiden pysyvämpiin ennakkoluuloihin. Harjittuihin instrumentaalisiin viharikoksiin syyllistyvät tekijät ovat myös muita viharikosten tekijöitä todennäköisemmin organisoitujen viharyhmien jäseniä.

Yleisten uskomusten vastaisesti, viharyhmiin kuuluvat tekijät muodostavat hyvin pienen osan tekijöistä (Craig, 2002). Esimerkiksi Iganskin (2008) mukaan valtaosa viharikoksista eivät ole järjestäytyneiden viharyhmien toteuttamia eivätkä sisällä väkivaltaa tai etukäteisharkintaa. Suurin osa viharikoksista liittyy arkielämän sattumanvaraisiin konflikteihin, jotka tuovat tekijöiden ennakkoluuloiset asenteet näkyviksi. Näin viharikokset ovat luonteeltaan ennemminkin opportunistisia kuin suunnitelmallisia.

Viharikoksien tekoilanteille on tyypillistä julkiset tekopaikat sekä tuntemattomien tekijöiden toimiminen ryhmässä (Martin, 1996). Myös internet ja sosiaalinen media korostuu tekopaikkana (Rauta, 2022). Julkiset tekopaikat ilmentävät viharikosten luonnetta ”julkisina kannanottoina”, joilla vihamielisyyttä viestitään tekojen välittömien uhrien lisäksi koko uhrin edustamalle ihmisryhmälle (tekijän näkemyksen mukaan). Viharikokset ovat tyypillisesti myös sitä vakavampia, mitä useampi tekijä niihin osallistuu. Ryhmässä toimiessa tekijät kokevat todennäköisemmin vastuun hajaantuvan, joka heikentää sosiaalisiin normeihin sitoutumista. Sosiaalipsykologiassa ilmiö tunnetaan deindividuaationa (*engl.* deindividuation), jossa osana ryhmää tekojen yksilöllistä vastuuta häivytetään (Craig, 2002; Lantz & Kim, 2019).

Vaikka tekijöiden on todettu olevan uhreille usein tuntemattomia, lähempi tarkastelu osoittaa, että tekijöiden ja uhrien suhde ei ole yksiselitteinen. Esimerkiksi rasistisissa rikoksissa tekijä on uhrille useammin tuntematon kuin seksuaalivähemmistöihin kohdistuvissa rikoksissa (Stacey, 2011). Kehitysvammaisiin kohdistuvissa rikoksissa tekijöiden on huomattu olevan poikkeuksellisen usein uhrin läheisiä tai tuttuja (Landman, 2014; Thomas, 2011).

Mason (2005) huomasi tutkiessaan neljääkymmentä vihamotivoitua, etnisiin- tai seksuaalivähemmistöihin kohdistuvaa häirintätapausta (*engl.* harrasement), että vain viidessä prosentissa rikoksista uhri ei tunnistanut tekijää tai tekijöitä lainkaan. Useimmissa tapauksissa tekijänä oli naapuri tai muu paikallinen. Tyypillisesti rikoksissa nuori miespuolinen tekijä, joka toimi yhtä todennäköisesti yksin kuin osana isompaa joukkoa, ahdisteli tai pelotteli sanallisesti yhtä uhria. Kaikki tutkitut rikokset tapahtuivat uhrin kotona, työpaikalla tai näiden välittömässä läheisyydessä olevalla julkisella paikalla. Lähes puolet teoista olivat toistuvia. Vaikka tämä voi ilmentää pikemminkin vihamotiivilla tehtyjen häirintätapausten rikoslajispesifiä logiikkaa kuin viharikoksia yleisesti, vaikuttaa viharikoksien uhrin ja tekijän välisessä suhteessa olevan olennaista myös tekoilanteiden sijainti ja konteksti. Vaikka uhrit tuntevat tekijöitä harvoin henkilökohtaisesti, rikokset kohdistetaan usein lähialueen asukkaisiin.

Mason (2005) esittääkin, että viharikoksien uhrien ja tekijöiden välistä suhdetta ilmentää tilallinen monitulkintaisuus: fyysinen läheisyys ja emotionaalinen etäisyys. Tämä tuo uhrin ja tekijän väliseen suhteeseen ambivalenssin, joka ei käy ilmi, jos tekijä määritellään vain tutuksi tai tuntemattomaksi. Esimerkiksi seksuaalirikoksissa uhrin ja tekijän suhdetta on tapana eritellä hyvin tarkasti, sillä luokittelut helpottavat rikosentekijöiden tunnistamista, rikoksien syy-yhteyksien löytämistä ja ennaltaehkäisevää rikosentorjuntaa.

2.2 Viharikosten tekijöiden tunnuspiirteitä

Viharikosten demografiset ja rikosspesifit taustatekijät ovat tärkeitä tekijöiden tunnistamiseksi. Kriminologian perustavanlaatuisimpia havaintoja on ihmisten rikoskäyttäytymispiikin sijoittuminen nuoruuteen (Moffitt, 1993) sekä miesten naisia suurempi rikosaktiivisuus (Moffitt, 2018). Viharikosten on useissa yhteyksissä todettu kasautuvan muita rikoksia enemmän juuri nuorille miestekijöille (esim. Tomsen 2002; Craig 2002; Steinberg, Brooks & Remtulla, 2003). Esimerkiksi Dunbar (2003) havaitsi 58 viharikoksista tuomittua tekijää käsittävässä aineistossa, että tekijöistä yli 90 prosenttia oli miehiä ja tekijöiden keski-ikä oli alle 25 vuotta. Rikosentekohetkellä lähes 90 prosentilla tekijöistä oli aiempi rikoshistoria ja 60 prosentilla aiempia väkivaltarikostuomioita. Keskimäärin tekijöillä oli viisi aiempaa rikostuomiota. Tekijöiden etninen tausta vastasi aineistonkeruualueen väestöjakaumaa. Nämä tulokset saivat myöhemmin tukea suuremmalla aineistolla toteutetussa tutkimuksessa, joka käsitti 204 epäillyn viharikosentekijän taustatiedot (Dunbar ym., 2005). Tekijät olivat iäkkäämpiä kuin aiemmassa tutkimuksessa (ka. 33-vuotta), mutta suurin osa (86 %) oli miehiä, joilla oli usein väkivaltainen rikoshistoria.

Kummassakin Dunbarin aiemmin kuvatussa tutkimuksessa (2003 ja 2005) yleisin viharikos oli henkeen ja terveyteen kohdistuva rikos, jonka motiivina oli uhrin etniseen taustaan tai ihonväriin liittyvä ennakkoluulo. Tekijät kuuluivat harvoin järjestäytyneisiin viharyhmiin, mutta nämä olivat muita tekijöitä taipuvaisempia vakavaan väkivaltarikollisuuteen ja uusivat rikoksen todennäköisemmin. Rikokset olivat sitä instrumentaalisempia, mitä enemmän tekijässä oli havaittavissa harkittuun vihaideologiaan viittavia osatekijöitä kuten viharyhmän jäsenyys tai vihauskomuksiin liittyviä symboleita. Tutkimuksissa havaittiin myös, että moniulotteinen huono-osaisuus oli tekijöiden keskuudessa yleistä. Tekijöillä oli esimerkiksi usein työllisyys- ja koulutusongelmia, rikkonainen perhetausta, päihderiippuvuuksia sekä psykiatrisia hoitojaksoja. Myös muissa tutkimuksissa viharikollisilla on todettu olevan poikkeuksellisen heikko sosioekonominen asema (Tomsen, 2002).

Dunbar ja kollegat (2005) tunnistivat viharikosten tekijöistä useita kohonneeseen väkivaltariskiin liittyviä taustatekijöitä, jotka vihaideologiaan yhdistettynä ovat yhteydessä viharikosten uusimiseen. Viharikolliset eivät kuitenkaan ole yhtenäinen joukko, vaan tekijöissä havaittiin myös sisäisiä eroavaisuuksia (Dunbar ym. 2005). Esimerkiksi rasistisesti

motivoituneilla tekijöillä oli laajempi ja väkivaltaisempi rikoshistoria kuin uskonnollisiin ryhmiin tai seksuaalivähemmistöihin tekonsa kohdistavilla tekijöillä. Seksuaalivähemmistöihin tekonsa kohdistavilla oli kuitenkin runsaasti väkivaltarikostaustaa, joka ei sisältänyt vihamotiivia.

Zhang ja kollegat taas (2022) havaitsivat, että aasianamerikkalaisiin kohdistuneissa viharikoksissa tekijät ovat todennäköisemmin tuntemattomia ja ei-valkoihoisia kuin afroamerikkalais- ja latinalaisamerikkalaisvähemmistöihin kohdistuneissa teoissa. Latinalaisamerikkalaisiin kohdistuneissa rikoksissa puolestaan käytettiin todennäköisemmin tuliasetta kuin aasianamerikkalaisia vastaan tehdyissä rikoksissa. Tutkimuksen mukaan tekijäryhmien toisistaan poikkeavien piirteiden perusteella viharikokset vaikuttavat olevan vähemmistökohtaisia (*minority specific*). Vähemmistökohtaisuus tarkoittaa, että tekijät eivät valikoi uhrejansa kaikista vähemmistöryhmistä sattumanvaraisesti, vaan kohdistavat rikoksia tiettyihin vähemmistöryhmiin spesifien ennakkoluulojen ja stereotyyppien perusteella.

Jolliffen, Darrickin ja Farringtonin (2020) tutkimuksessa vertailtiin viharikoksista tuomittuja muihin rikoksentehtäjiin. Tutkimuksen aineisto käsitti kaikki tutkimusajankohtana lyhyistä vankeusrangaistuksista vapautuneet täysi-ikäiset englantilaiset ja walesilaiset miesvangit (n=51 271). Alle yksi prosentti vapautuneista vangeista oli tuomittu viharikoksista, ja tuomioon johtanut viharikos liittyi useimmin (83 %) väkivaltarikokseen. Tutkimuksessa havaittiin, että viharikolliset olivat muita rikoksentehtäjiä iäkkäämpiä. Tulos täten poikkesi aiemmasta tekijöistä koskevasta tutkimustiedosta. Iän arveltiin vaikuttavan tekijöiden ennakkoluuloisten asenteiden muodostumiseen, koska vanhemmat ihmiset ovat tyypillisesti altistuneet vähemmän monimuotoisuudelle. Toisaalta ikäero väkivaltaisista viharikoksista tuomittujen ja muiden rikoksentehtäjien välillä oli keskimäärin vain noin kolme vuotta², joten kyse ei ole kokonaan eri sukupolven rikoksentehtäjistä, joilla olisi ollut merkittävästi erilaiset kasvu ympäristöt. Viharikollisuus voikin olla myös rikoksentekijöiden käyttäytymisen muoto, joka seuraa vasta pidemmän rikosuran jälkeen.

Viharikollisilla oli myös huomattavan raskas rikoshistoria (Jolliffe ym., 2020). Muihin rikollisiin verrattuna väkivaltaisiin viharikoksiin syyllistyneillä oli ennen viimeisintä tuomiotaan keskimäärin huomattavasti enemmän poliisin tietoon tulleita rikoksia, oikeuskäsittelyitä, ja vankeusjaksoja. Väkivaltaisista viharikoksista tuomittiin myös muita väkivaltarikoksia pidempiä tuomioita senkin jälkeen, kun tekijöiden iän ja rikoshistorian vaikutus oli vakioitu. Viharikolliset eivät poikenneet tilastollisesti merkittävästi muista rikoksentehtäjistä etnisen taustan tai kansallisuuden osalta. Kaiken kaikkiaan tutkimustulokset

2 Väkivaltarikolliset olivat keskimäärin 34 vuotta ja muut 31 vuotta.

tukivat näkemystä, jonka mukaan viharikokset liittyvät enemmänkin yleiseen rikoskäyttäytymiseen kuin tekijöiden erikoistumiseen viharikoksien tekemiseen (ks. myös Roxell, 2011; Walters, 2011).

Yleensä viharikosten tekijöitä käsittelevät tutkimukset perustuvat rekisterilähteisiin, jonka vuoksi tietoa saadaan vain poliisin tietoon tulevasta rikollisuudesta. Viranomaisrekistereihin perustuvat tutkimukset korostavat stereotyyppisten väkivaltaisten viharikosten osuutta ja väheksyvän arkisempia tekemuotoja (Lantz, Gladfelter & Ruback, 2019). Tästä syystä tarvitaan myös kokonaisrikollisuutta kartoittavaa kyselytutkimusta.

Näsi, Kivivuori ja Aaltonen (2016) tutkivat suomalaisten 15–16-vuotiaiden nuorten viharikoskäyttäytymistä käyttäen aineistonaan vuoden 2012 Nuorisoriikollisuuskyselyä. Kyselyyn vastanneista nuorista 22 prosenttia ilmoitti syyllystyneensä pahoinpitelyyn tai kiusaamiseen viimeisen vuoden sisällä, mutta vihamotivoitunut teot olivat harvinaisempia (2 %). Nuorten todennäköisempään viharikoksiin syyllystymiseen olivat yhteydessä vanhempien toistuva riitely ja vähäinen valvonta, matala itsekontrolli sekä miessukupuoli. Samat taustatekijät vanhempien riitelyä lukuun ottamatta olivat yhteydessä pahoinpitelyihin ja kiusaamiseen syyllystymiseen myös niillä nuorilla, jotka eivät ilmoittaneet vihamotiivista. Vanhempien vähäinen valvonta ja miessukupuoli olivat voimakkaammin yhteydessä vihamotivoituneeseen rikoskäyttäytymiseen ja matala itsekontrolli puolestaan tekoihin, joissa ei ollut vihamotiivia. Näsi ja kollegat tuloksensa perusteella, että nuorten ei-vihamotivoitunut kiusaaminen ja pahoinpitelyt ovat hetken mielijohdeesta tapahtuvia impulsiivisia tekoja, kun taas vihamotivoituneet väkivallanteot ja kiusaaminen sisälsivät enemmän harkintaa. Tulos oli linjassa Dunbarin (2003) tutkimustulosten kanssa viharikosten instrumentaalisuuden ja havainnoitavan vihaideologian välisestä yhteydestä.

Kaakinen ja kollegat (tuleva) havaitsivat 17 Euroopan maata käsittävässä kyselytutkimuksessaan, että nuorten viharikosten taustalla olivat pääasiassa samat riskitekijät kuin muidenkin rikosten. Lisäksi he huomasivat, että viharikosten uhrin olivat muita useammin myös viharikosten tekijöitä (Kaakinen, Kivivuori, Marshall & Enzmann, tuleva). Sama uhrikokemusten ja viharikosten välinen yhteys on havaittu myös muissa tutkimuksissa (Ellonen ym., 2020).

Pérez Ramírezin ja kollegoiden (2022) tutkimuksessa verrattiin 33 tuomitun viharikollisen sosiodemografisia ja psykososiaalisia taustatekijöitä muihin rikoksentehtäjiin. Viharikolliset olivat nuorempia (ka. 30 vuotta) kuin vankipopulaatio kokonaisuutena tarkasteltuna (ka. 41 vuotta), mutta verrokkiryhmä muodostettiin iält ja rikostaustalta viharikollisia vastaavaksi. Tutkimus pääosin vahvisti viharikollisista aiemmin saatua sosiodemografista profiilia. Yli 90 prosenttia viharikollisista oli miehiä ja heitä leimasi moniulotteinen syrjäytyneisyys. Verrattuna muihin rikoksentehtäjiin viharikolliset asuivat useammin vanhempiensa luona ja olivat harvemmin parisuhteessa tai vakituksessa työsuhteessa. Vaikka

aiemmin on todettu, että vain pieni osa viharikollisista kuuluu viharyhmiin, näyttää järjestäytyneiden rikollisryhmien jäsenyys olevan selvästi yleisempää viharikollisten kuin muiden rikoksenteekijöiden kohdalla. Tutkimuksen viharikollisista yli puolella oli kytköksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, kun muiden rikoksenteekijöiden osalta osuus oli vain kolme prosenttia.

Viharikolliset poikkesivat muista rikoksenteekijöistä myös psykososiaalisilta taustamuuttujiltaan (Pérez Ramírez ym. 2022). Viharikollisilla oli enemmän piileviä ennakkoluuloja (*engl.* subtle prejudices), jotka olivat yhteydessä tekijöiden aggressioihin. Piilevät ennakkoluulot ovat automaattisia ja epäsuorempia verrattuna räikeämpiin suoriin ennakkoluuloihin, jotka ilmenevät tyypillisesti avoimena syrjintänä. Piileville ennakkoluuloille on esimerkiksi ominaista tietoisuus syrjinnän moitittavuudesta, mutta uskomukset ja käytännön toiminta ovat tämän kanssa ristiriidassa. Vaikka piilevät ja suorat ennakkoluulot ovat kaksi toisistaan poikkeavaa ennakkoluulon muotoa, ne korreloivat vahvasti keskenään. Ennakkoluuloisuuden lisäksi viharikolliset osoittivat enemmän sekä reaktiivista että proaktiivista aggressiota. Toisin sanoen viharikolliset reagoivat muita rikoksenteekijöitä todennäköisemmin aggressiivisesti oletettuun uhkaan. Viharikosten tekijöillä oli myös esimerkiksi perinteisempi arvomaailma, taipumus liioitella enemmistö- ja vähemmistöryhmien välisiä kulttuurieroja, homofobisempia asenteita ja sosiaalista ryhmäsuuntautuneisuutta.

Ympäristö- ja tilannetekijät näyttävät vaikuttavan siihen kuinka ennakkoluuloiset asenteet ilmenevät. Kun vankilaympäristössä viharikoksiin syyllystyneitä vankeja verrattiin vapaassa yhteiskunnassa viharikoksiin syyllystyneisiin, huomattiin, että vankilassa rasiset reaktiot seurasivat ärsykettä nopeammin. Tulokset viittaavat siihen, että kielteisten ympäristötekijöiden vuorovaikuttaessa ennakkoluuloisten yksilöominaisuuksien kanssa, rikoskäyttäytyminen voi saada hallitsemattomampia ilmenemismuotoja. (Penrice, Birch & McAlpine, 2019.)

2.3 Viharikokset verkkoympäristössä

Verkossa tapahtuvat viharikokset ovat nykyaikaisen viharikollisuuden muoto, joka ilmenee ennen kaikkea vihapuheena. Vihapuhe on ilmiönä varsin laaja, ja sille on eri konteksteissa annettu erilaisia määritelmiä. Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI; 2016) mukaan vihapuhe tulee nähdä:

”kaikenlaisena henkilöön tai henkilöryhmään kohdistuvan halventamisen, vihan tai panettelun tukemisena tai edistämisenä tai siihen yllyttämisenä sekä tähän henkilöön tai henkilöryhmään kohdistuvana ahdisteluna, solvaamisena, kielteisenä stereotyyppittelynä, leimaamisena tai uhkailuna ja kaikkien edellä mainittujen ilmaisujen

oikeuttamisena ”rodun”, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, iän, vammaisuuden, kielen, uskonnon tai vakaumuksen, biologisen tai sosiaalisen sukupuolen, sukupuoli-identiteetin, seksuaalisen suuntautumisen ja muun henkilökohtaisen ominaisuuden tai aseman perusteella”.

Etenkin nuoret viettävät jatkuvasti enemmän aikaa verkossa, jonka vuoksi sosiaalisen median palvelut ovat tekijöille otollisia paikkoja tavoittaa potentiaalisia uhreja ja samantaisia ennakkoluuloja omaavia ihmisiä sekä levittää vihamateriaalia. Viharyhmien on todettu rekrytoivan verkossa jäsenikseen ennen kaikkea haavoittuvassa asemassa olevia nuoria, joka on linjassa viharikollisten tunnistettujen taustatekijöiden kanssa, joissa toistuvat tekijöiden nuori ikä ja syrjäytyneisyys (Costello ym., 2020).

Vaikka vihasisältö ja -puhe ovat verkossa erittäin näkyvä ilmiö, sen tuottaminen kasautuu pienellä määrällä ihmisiä (Kaakinen, 2018). Kymmenessä eri maassa järjestetyn kyselytutkimuksen mukaan 12–16-vuotiaista nuorista kaksi prosenttia olivat syyllistyneet verkkovihapuheeseen viimeisen vuoden aikana (Wachs ym., 2021). Toisessa nuoria ja nuoria aikuisia koskevassa neljä maata kattavassa kansainvälisessä tutkimuksessa vihasisältöä tuotti 1–4 prosenttia vastaajista (Kaakinen, Räsänen ym., 2018). Vihasisällön uhreja on tuottajiin nähden moninkertainen määrä (Kaakinen, Keipi ym., 2018), ja sisällölle altistuu valtaosa sosiaalisen median käyttäjistä (Kaakinen 2018; Kaakinen ym., 2020).

Yleisesti ottaen verkkovihapuheeseen syyllistyvien taustatekijöistä tiedetään hyvin vähän, mutta miessukupuolen on katsottu olevan yhteydessä viharikoskäyttäytymiseen myös verkossa (Wachs & Wright, 2019). Tutkimusnäyttö tekijöiden sukupuolesta ei ole verkkovihan suhteen kuitenkaan yhtä yksimielistä kuin verkon ulkopuolella tapahtuvien viharikosten, joissa miehet ovat selvästi ylliedustettuja.

Awan (2014) muodosti verkon vihapuheen tuottajista tekijäprofiileita analysoimalla muslimeihin kohdistuvaa vihapuhetta sisältäviä viestejä Twitterissä. Suurin osa tekijöistä oli miehiä (72 %), mutta naistekijöiden osuus oli merkittävästi suurempi verrattuna verkon ulkopuolella tapahtuviin viharikoksiin. Tekijät jakoivat runsaasti yhteisiä piirteitä mutta poikkesivat toisistaan tekotavoilta. Esimerkiksi suurin tekijäryhmä muodostuu henkilöistä, jotka reagoivat vihakampanjalla jonkinlaiseen triggeritapahtumaan, kuten maahanmuuttokeskusteluun (*engl. reactive*). Toiseksi yleisin tekijäryhmä on käyttäjät, jotka harjoittivat vihapuhetta muiden aloittamissa keskusteluissa (*engl. accessory*). Kolmanneksi suurin tekijäryhmä on valeprofiilien kautta vihapuhetta -tai materiaalia tuottavat tekijät (*engl. impersonator*).

Ihmisten altistuminen verkon vihamateriaalille on viime vuosikymmenien aikana kasvanut huomattavasti (ks. esim. Kaakinen ym., 2020). Costello ja kollegat (2020) tutkivat, millaiset tekijät lisäävät verkkovihalle altistumisen riskiä. Tässä yhteydessä tulee huomata, että

kaikki verkon vihamateriaalille altistuvat eivät ole uhreja. Osa hakeutuu vihamateriaalin pariin vapaaehtoisesti, eivätkä kaikki koe vihapuhetta samalla tavalla häiritseväksi (esim. Savimäki ym., 2020). Verkkovihapuheelle altistumisen on joissain tutkimuksissa myös havaittu olevan yhteydessä korkeampaan riskiin tuottaa vihasisältöä (Wachs & Wright, 2018).

Paljon aikaa internetissä viettävät ihmiset näkevät myös todennäköisemmin vihamateriaalia. Myös poliittisten mielipiteiden ilmaiseminen verkossa (poliittisesta suuntautumisesta riippumatta) on yhteydessä suurempaan riskiin nähdä vihamateriaalia. Verkon poliittiset keskustelut voivatkin olla hyvin polarisoivia, jonka vuoksi niiden yhteydessä kohdataan myös useammin vihapuhetta. Sosiaalisen median alustoista vihamateriaaliin törmäsi todennäköisimmin Snapchatissä, Redditissä sekä YouTubessa. Valkoihoiset ihmiset näkivätkin vihamateriaalia verkossa todennäköisemmin kuin ei-valkoiset. Tutkijoiden mukaan tämä voi selittyä sillä, että vihapuhetta todennäköisemmin kohtaavat vähemmistöryhmät tekevät enemmän toimenpiteitä välttääkseen altistumista. (Wachs & Wright, 2018; ks. myös Kaakinen, 2018.)

Vihapuheelle altistuminen verkossa voi lisätä epäsuorasti ennakkoluuloisia asenteita (esim. Soral, Bilewicz & Winiewski, 2018). Soralin ja kollegoiden tutkimuksessa (2018) epäsuora yhteys toimi niin, että altistuminen vähensi vihapuheelle herkistymistä, mikä edelleen ennusti ennakkoluuloisia asenteita. Toisessa 7–9-luokkalaisille (n=5 433) suunnatussa kyselytutkimuksessa havaittiin, että nuoret, jotka olivat todistaneet vihapuhetta verkossa, tuottivat sitä todennäköisemmin myös itse (Wachs ym., 2022a). Sen sijaan empatiakyvyllä ja vahvalla moraalikäsitteillä todettiin olevan vihapuheen tuottamiselta suojaava vaikutus.

Myös vihapuheen uhreissa ja tekijöissä on havaittu samankaltaisuuksia (Kaakinen, 2018; Wachs & Wright, 2019). Wachs ja kollegat (2022b) tunnistivat, että samanlaiset tekijät olivat yhteydessä nuorten sekä uhriksi että tekijäksi päätymiseen. Nuorilla, jotka kokivat avuttomuutta tai jotka pyrkivät kostamaan tekijöille kohdatessaan verkkovihaa, oli suurempi todennäköisyys päätyä tulevaisuudessa itse sekä verkkovihan uhriksi että tekijäksi. Sen sijaan todennäköisyys oli pienempi nuorilla, jotka vastaavissa tilanteissa turvautuivat rakentaviin selviytymismekanismeihin. Tällaisia rakentavia keinoja olivat turvautuminen opettajien tai muiden ulkopuolisten ammattilaisten apuun tai teknologia-avusteinen suojautuminen vihamateriaalilta, kuten vihamateriaalin tuottajien estäminen sosiaalisessa mediassa. Verkkovihan tuottajia ja uhreja yhdistää myös se, että heillä on muita vahvemmat sidokset verkkoyhteisöihin, ja toisaalta heikommat sosiaaliset suhteet verkon ulkopuolella (Kaakinen, Keipi ym., 2018; Kaakinen, Räsänen ym., 2018). Vihasisältöä tuottavat yksilöt myös samastuvat muita vahvemmin sosiaalisen median ryhmäidentiteetteihin (Kaakinen, Sirola ym., 2020).

Verkkoviharikollisuuden tutkimuksessa on viime vuosina oltu erityisen kiinnostuneita syyllystyvätkö samat tekijät viharikoksiin verkossa ja sen ulkopuolella. Ihmisryhmien välisiä jännitteitä lietsovien triggeritapahtumien on todettu lisäävän verkkovihapuheen määrää (Kaakinen, Oksanen & Räisänen, 2018). Verkkovihapuheella ja verkon ulkopuolella tapahtuvilla viharikoksilla on myös todettu olevan ajallinen ja maantieteellinen yhteys (Müller & Schwarz, 2021; Williams ym., 2020). Kaakinen ja kollegat (tulossa³) tunnistivat kansallisesti edustavan kyselytutkimuksen avulla, että verkkovihapuheen tuottamisen ja viharikoksiin syyllystymisen välillä on yhteys myös yksilötasolla. Verkkovihapuhe oli yhteydessä korkeampaan riskiin syyllystyä viharikoksiin senkin jälkeen, kun analyysissä huomioitiin muita tunnettuja riskitekijöiden (esim. matala empaattisuus ja matala toleranssi sosiaaliselle monimuotoisuudelle). Tulokset viittaavat siihen, että verkkovihapuhe on olennainen osa prosessia, jossa vihamieliset viestintäteot heijastuvat myös viharikoksina. Lisäksi ystävien vihapuheelle altistuneet tekivät muita useammin viharikoksia, mutta vain jos vihapuhe sopi yhteen heidän arvomaailman kanssa.

2.4 Viharikosten ehkäiseminen

Tekijöitä koskevan tiedon puuttuminen on vaikeuttanut myös viharikoksia ennaltaehkäisevien toimien ja viharikollisille suunnattujen interventioiden suunnittelua. Toimenpiteitä on arvioitu hyvin vähän, jonka vuoksi on edelleen osin epäselvää, millaiset toimenpiteet ovat vaikuttavia. Nuoret ovat tunnistettu viharikosten kannalta erityiseksi riskiryhmäksi (esim. Tomsen 2002; Craig 2002; Steinberg, Brooks & Remtulla, 2003). Luultavasti siis viharikollisuutta vähentävä kokonaisvaikutus on suurin, kun preventiotoimet suunnataan rikosaktiivisille nuorille. Rikoksentorjunnan kannalta avainasemassa ovat myös toimivien interventioiden kehittäminen rikosentekijöille; pahimmassa tapauksessa vääränlaiset interventiot voivat jopa lisätä osallistujensa uusintarikollisuutta (Andrews & Bonta, 2010).

Tutkimusten mukaan ennakkoluuloiset asenteet alkavat muodostumaan jo hyvin nuorena, jonka vuoksi viharikosten preventiotoimien tulisi kohdistua ennen kaikkea nuoriin. Ennakkoluulot ovat opittuja ominaisuuksia, joten ympäristötekijät ovat ratkaisevassa asemassa viha-asenteiden kehittymisessä. Lähimmillä perheenjäsenillä on katsottu olevan suurin vaikutus nuorten viha-asenteiden muodostumisessa. Torjuva ja

3 Kaakinen, M., Vepsäläinen, J., Vauhkonen, T. & Räisänen, P. (tuleva). From online hate speech to offline hate crime? Testing individual level associations with a nationally representative sample of adolescents aged 15–17.

epäjohdonmukainen kasvu ympäristö, ankara kritiikki ja fyysinen kuritus on liitetty ennakkoluulojen kehittymiseen. Lapset myös omaksuvat ennakkoluuloisia asenteita vanhemmiltaan. (Steinberg, Brooks & Remtulla, 2003.)

Viharikosten preventiotoimia on implementoitu etenkin kouluissa, mutta niiden vaikutuksista ei ole juurikaan tietoa. Esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen on todettu joutuvan viharikosten kohteeksi usein juuri kouluissa (Stacey, 2011). Koulut onkin tunnustettu otolliseksi ympäristöksi vihauskomusten muodostumiselle nuorten keskuudessa. Nuorten kriittinen ajattelu ja sosiaaliset taidot ovat vasta kehitysvaiheessa, jolloin itsenäinen kyky käsitellä stereotypioita ja syrjintää on usein rajallinen. Etenkin haavoittuvissa asemassa olevat nuoret, joilta puuttuu turvallinen kasvu ympäristö, voivat tukeutua vertaisryhmiin, joiden sisäiset käyttäytymissäännöt kannustavat ulkoryhmiin kohdistuviin aggressioihin. (Steinberg, Brooks & Remtulla, 2003.)

Verkkovihapuheen torjumiseksi painotetaan monitahoisen yhteistyön merkitystä lainsäätäjien, viranomaisten, kansalaisten sekä sosiaalisen median alustojen välillä (Awan, 2014). Myös koneoppimis- ja tekoälyteknologioita voidaan hyödyntää verkon vihapuheen automaattisessa tunnistamisessa (Lombo, Oyelade & Ezugwu, 2022).

Nuorilla on korkein riski kohdata ja tuottaa vihapuhetta (ks. esim. Costello ym., 2020), joten myös verkkovihan preventiotoimien tulisi kohdistua ensisijaisesti nuoriin. Nuorten, jotka hyödyntävät rakentavia selviytymisstrategioita kohdatessaan verkon vihamateriaalia, on todettu olevan harvemmin viharikosten uhreja tai tekijöitä. Ennalta estävän toiminnan tulisi siis opettaa nuoria kohtaamaan verkkovihaa rakentavilla tavoilla hyödyntäen opetusmenetelmiä, jotka ovat nuorille omaksuttavia. Esimerkiksi interaktiivisten simulaatioiden, joiden avulla harjoitellaan turvallista verkkokäyttäytymistä, on katsottu olevan suoria ohjeita tehokkaampia opetustapoja. (Wachs ym., 2022b.)

Viharikollisten kuntouttamisen kannalta olennaisimpia kysymyksiä on, aiheuttaako viharikollisten rikoskäyttäytymistä juuri tälle ryhmälle ominaiset taustasyyn, jotka edellyttävät näille erikseen räätälöityjä interventioita. Yleisesti ottaen rikostentekijät eivät erikoistu vain tietynlaisiin rikoksiin vaan yhteen rikoslajiin syylistyminen ennustaa rikoskäyttäytymistä myös yleisemmin. Olemassa olevan tutkimustiedon valossa näyttääkin, että viharikollisten rikoskäyttäytyminen ei poikkea muista rikostentekijöistä niinkään laadullisesti vaan määrällisesti. Viharikolliset eivät erikoistu yksinomaan viharikoksiin vaan rikoskäyttäytyminen vaikuttaa päinvastoin olevan hyvin laaja-alaista. Tämän perusteella interventioiden intensiivisyyden määrittämisessä tulisi ennen kaikkea huomioida tekijöiden poikkeuksellinen rikosaktiivisuus. (Jolliffe, Darrick & Farrington 2020.)

Myös Dunbar (2003) katsoi tutkimiansa viharikollisten psykopatiapiirteiden ja väkivalta-riskin esiintyvyyden perusteella viharikollisten muodostavan vaikeasti kuntoutettavan rikostekijäryhmän. Hänen mukaansa rikostekijöiden koulutukseen tähtäävät ihmis-suhdetaito- ja suvaitsevaisuusohjelmat eivät ole osoittaneet myönteisiä uusintarikollisuus-vaikutuksia. Sen sijaan hoitotavoitteiden tulisikin keskittyä esimerkiksi tekijöiden päihdeongelmiin ja sosioekonomiseen asemaan.

Myöhemmin esimerkiksi Pérez Ramírez ja kollegat (2022) ovat korostaneet kuntoutus-tavoitteiden fokuoimista toisaalta tekijöiden ennakkoluuloisten asenteiden poistamiseen ja toisaalta tekijöiden syrjäytyneisyyteen. Esimerkiksi espanjalaisessa Diversidad-ohjelmassa tähdätään viharikollisten arvojen, suvaitsevaisuuden ja ihmisoikeuksien kun-nioittamisen kehittämiseen. Interventioihin suositellaan sisällytettäväksi restoratiivisen oikeuden keinoja, jossa rikostekijä saa mahdollisuuden hyvittää aiheuttamiaan vahin-koja uhreille. Tutkimusten mukaan kontaktit ja vuorovaikutus eri kulttuurien ja ihmis-ryhmien edustajien kanssa ovat omiaan purkamaan stereotyyppioita ylläpitävää ajattelua. Esimerkiksi sisällyttämällä kuntoutukseen urheilua ja muuta harrastustoimintaa voidaan erilaisia ihmisryhmiä tuoda yhteen.

Viharikollisten heikon sosioekonomisen aseman vuoksi myös työllistymisohjelmia ja kou-lutusta tulisi sisällyttää kuntoutukseen (Pérez Ramírez ym., 2022). Negatiivisten tunteiden käsittelyn ja prososiaalisten ihmissuhdetaitojen opettelu puolestaan vähentää tekijöiden kokemusta ihmisryhmien välisestä resurssikilpailusta ja auttaa hallitsemaan taloudellisesta tilanteesta koitunutta stressiä.

ADAPT (*Anti-Discriminatory Awareness Practice Training*) on rasistisiin viharikoksiin syy-listyneille suunnattu interventio, jonka sisältö perustuu kognitiivisbehavioraalisiin rikosentorjuntaohjelmiin sekä koulutus- ja valistusmenetelmiin. Ohjelman tavoitteena on muuttaa rasistista käyttäytymistä haastamalla osallistujien ajattelutapoja ja pyytämällä heitä tarkastelemaan kriittisesti kokemuksiaan. Huomionarvoista alkuperäisessä ADAPT-ohjelmassa on, että se oli mukautettu paikallisiin erityisolosuhteisiin Grampianin alueella Skotlannissa, jossa viharikollisuus kohdistui tyypillisesti itäeurooppalaisiin. Viha-rikosten torjumisessa tuleekin huomioida olennaiset paikalliset rakenteelliset ja kulttuu-riset tekijät, kuten ihmisryhmien väliset jännitteet ja kulttuurinen eriytyminen. Ohjelman tavoitteena on työskennellä tekijöiden rasististen asenteiden kanssa ja pyrkiä osoitta-maan, kuinka ennakkoluulot ovat johtaneet vähemmistöryhmien syyttämiseen tekijöiden henkilökohtaisen elämän epäsuotuisista tilanteista, jotka liittyvät tyypillisesti taloudel-liseen ahdinkoon. ADAPT-ohjelmassa lisätään osallistujien tietoisuutta vahingollisten ajattelutapojen seurauksista ja kannustetaan empaattiseen käyttäytymiseen. (Felsing, Fyfe & Smith, 2017.)

ADAPT-ohjelmaa arvioineessa tutkimuksessa havaittiin positiivisia muutoksia osallistuneiden rikoskäyttäytymisessä (Felsing, Fyfe & Smith, 2017). Yksikään osallistuja ei syyllistynyt viharikoksiin vuoden sisällä ohjelman päättymisen jälkeen ja ainoa osallistujien poliisin tietoon tullut rikos oli myymälävarkaus. ADAPT-ohjelmaan mahdollisesti liittyviä tunteita, asenteita ja uskomuksia avattiin yhden osallistujan esimerkkihaastattelun kautta. Haastattelussa osallistujalla tunnistettiin edelleen olevan rasistisia uskomuksia, joita tämä kuitenkin koki pystyvänsä ohjelmaan osallistumisen jälkeen käsittelemään paremmin. Samalla osallistuja kuitenkin kielsi olevansa rasisti, joka on tyypillistä rasistisista viharikoksista tuomitsevien kohdalla. Ohjelman tuloksia seurattiin vain vuosi ohjelman päättymisen jälkeen, joten varmuutta ohjelman pysyvistä muutoksista osallistujien rikoskäyttäytymiseen tai asenteisiin ei ole. Käytetty arviointiasetelma ei myöskään mahdollista vahvoja päätelmiä intervention mahdollisista vaikutuksista.

McGhee (2007) havaitsi, että rasistisesti motivoituneille rikostekijöille suunnatut interventiot ovat myös ammatillisesti poikkeuksellisen haastavia. Interventiota toteuttavan ammattilaisen poliittiset ihanteet ja kulttuuriset taipumukset voivat johtaa rasististen asenteiden patologisoimiseen, vaikka ennakkoluulojen taustalla vaikuttavat syyt ovat yleensä dynaamisia, ristiriitaisia ja kontekstisidonnaisia. Tuomitseva lähestymistapa johtaa usein interventioon osallistuvan voimakkaiden neutralisaatiotekniikoiden käyttöön ja hoitosuhteen vaikeutumiseen. Usein viharikolliset käsittävät tekojensa moitittavuuden mutta heidän tiedostamattomat asenteensa ovat ristiriidassa tiedostettujen moraalikäsitteiden kanssa. Interventiotekniikaksi suositellaan motivoivaa haastattelua, jossa interventioon osallistuva puhuu mahdollisimman vapaasti tilanteestaan ja ammattilaiselle jää reflektiivisen kuuntelijan rooli, joka auttaa rikostekijöitä havaitsemaan narratiivien ristiriitaisuuksia.

3 Menetelmät

3.1 Aineisto

Tässä selvityksessä hyödynnetään kolmiosaista aineistoa, joka on poimittu vuoden 2021 lopussa. Ensimmäinen osa-aineisto sisältää poliisin viharikosluokittelemat syyttäjänasiat ja näitä koskevat käräjäoikeuksien ratkaisut vuosilta 2013–2021. Tiedot perustuvat syyttäjän Sakari-järjestelmän tietoihin, jossa viharikoksille on oma luokitus. Näissä tapauksissa poliisi on tunnistanut rikoksen vihamotivoiduksi. Poliisin vuosina 2013–2021 voimassa olleita ohjeistuksia viharikosten tunnistamiseen ei ole julkisesti saatavilla, mutta poliisin yleisen määritelmän mukaan (Poliisi, 2023) viharikoksella:

”tarkoitetaan rikosta, jonka motiivina on ennakkoluulo tai vihamielisyys uhrin edustamaa kansanryhmää kohtaan. Teko voi kohdistua myös valtaväestöön”.

Tämän selvityksen aineiston kohdalla on syytä huomioida viharikosten tunnistamiseen ja kirjaamiseen mahdollisesti liittyvät vinoumat. Ensinnäkään kaikki rikokset eivät tule poliisin tietoon, jolloin iso osa tapauksista jää piilorikoksiksi. Toisaalta ei ole sattumanvaraista, mitkä rikokset tulevat poliisin tietoon. Esimerkiksi vähemmistöryhmien on usein todettu ilmoittavan kokemistaan rikoksista muita harvemmin. Toisaalta vähemmistöjen välisissä rikoksissa ilmoittaminen voi olla yleisempää. (esim. Xie & Lauritsen, 2012.) Tämän lisäksi poliisi saattaa tunnistaa tiettyjen ryhmien kokemia tai tekemiä rikoksia viharikoksiksi muita todennäköisemmin. Näitä vinoumia ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida ilman tarkempia tietoja viharikosten tunnistusprosessista tai -ohjeistuksista.

Toinen osa-aineisto käsittää aineiston tuomio- ja seuraamustiedot. Tuomiotiedot haettiin Tilastokeskuksen Syytetyt, tuomitut, rangaistukset -tilaston taustalla olevasta Rikostuomiosovelluksesta (RITU). RITU-aineistosta löytyy tuomioiden perustiedot kuten päärikoksen nimike ja seuraamukset sekä tuomioiden taustatietoja, kuten tekoaika- ja paikka, syytekohtien lukumäärät ja mahdolliset tuomion koventamisperusteet. RITU-aineistosta haettiin tiedot vuosina 2013–2020 rikoslain luvun 11⁴ perusmuotoisesta ja törkeästä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan (myöhemmin kiihottamisrikokset) sekä syrjinnästä tuomituista ja rangaistukset. Näistä rikoksista tuomittuja käsitellään myös tässä

4 11 luku: Sotarikokset ja rikokset ihmisyyttä vastaan

raportissa viharikosten tekijöinä. Lisäksi haettiin rikoslain lukujen 21, 24, 25 ja 35⁵ rikosnimikkeistä tuomitut ja rangaistukset. Tästä ryhmästä muodostettiin vertailuryhmä viharikosten tekijöille.

Kolmas osa-aineisto muodostuu Tilastokeskuksen FOLK-henkilötietomoduulin tiedoista. Moduuli on Fiona-palvelussa käytettävä valmis tutkimusaineisto, jonka avulla tutkimusaineistoon yhdistettiin henkilöiden tunnistekoodien avulla useita viranomaisrekistereihin perustuvia taustatekijöihin liittyviä tietoja kuten pääasiallinen toiminta, koulutustausta ja syntyperä. Yllä kuvatut tiedot tunnistetuista viha- ja vertailurikosten tekijöistä yhdistettiin FOLK-tietoihin. Tietoja on käsitelty Tilastokeskuksen ylläpitämässä Fiona-etäkäyttöjärjestelmässä.

Selvityksen tapausjoukko koostuu vuosina 2013–2021 poliisin viharikosluokittelussa syyttäjänasioissa syytetyistä sekä vuosina 2013–2020 kiihottamisrikoksista ja syrjinnästä tuomituista (n=893). Tapausjoukolle muodostetaan kaksi verrokkijoukkoa. Ensimmäinen verrokkijoukko edustaa rikoksentekijöitä, jotka ovat syyllistyneet verrokkirikoksiin mutta eivät viharikoksiin. Verrokkijoukko muodostetaan rikoslain lukujen 21, 24, 25 ja 35 rikosnimikkeistä tuomituista henkilöistä, joita poliisi ei ole tutkinnassa tunnistanut viharikosten tekijöiksi (n= 81 286). Kyseisten lukujen rikosnimikkeet ovat tyypillisiä rikoksia, joihin viharikosten koventamisperuste liittyy. Toinen verrokkijoukko sisältää koko Suomen rikos-oikeudellisen vastuukärajan (yli 15-vuotta) ylittävän väestön (n=4 376 808).

3.2 Analyysimenetelmät

Selvityksen rekisterianalyysit koostuvat viharikosten rikosseuraamusprosessia sekä viharikollisten taustatekijöitä kuvailevista analyyseistä. Lisäksi taustamuuttujien yhteyttä viharikoksiin syyllistymiseen tarkastellaan monimuuttujamallinnusten avulla.

Ensin tarkastelemme viharikoksia koskevia syyttäjän ratkaisuja ja käräjäoikeuksien ratkaisuja Sakari-järjestelmästä saatujen tietojen avulla. Sitten tarkastelemme viharikosten tekijöiden muita rikostuomioita. Tässä analyysissa Sakari-järjestelmän raportoinnista haettiin kaikki tunnistettujen viharikosten tekijöiden nimet. Sitten haettiin näillä nimillä kaikki tuomiot ilman aikarajaa (tuomiot ovat voineet joko edeltää viharikosta tai tulla niiden jälkeen).

5 21 luku: Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset.
24 luku: Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaaminen.
25 luku: Vapauteen kohdistuvat rikokset
35 luku: Vahingonteko

Nimihakuun liittyy rajoitteita. Ensinnäkin osassa tapauksista nimi puuttui, ja toisaalta nimien kirjoitusasu voi vaihdella (esim. kirjoitusvirheet tai ylimääräiset välilyönnit). Toisaalta esimerkiksi nimitiedoille varattu enimmäismerkkimäärä voi vaikeuttaa tunnistamista (ks. esim. EOAK/5561/2019). Näin ollen löydettyihin rikostuomioihin tulee suhtautua konservatiivisena estimaattina (todellisia tuomioita on luultavasti enemmän). Luultavasti osa tuomioista jäi haussa löytymättä.⁶

Toiseksi selvityksessä tarkastellaan viharikosten tekijöiden taustatekijöitä perustuen Tilastokeskuksen FOLK-moduulien olennaisiin väestöllisiin taustamuuttujatietoihin. Lisäksi tarkastellaan kuinka viharikollisten tekijät ja verrokkirikoksista tuomitu poikkeavat näiden taustamuuttujien osalta muusta väestöstä. Tässä hyödynnetään taustamuuttujien jakaumien kuvailevaa tarkastelua ja monimuuttujamallinnusta (ks. taulukot 1 ja 2).

Monimuuttujamallinnusten avulla tarkastellaan millaiset taustatekijät ovat yhteydessä viharikoksiin syyllistymiseen, kun muut mukana olevat taustatekijät otetaan huomioon. Multinomiaalisella logistisella regressioanalyysillä tarkastellaan, poikkeavatko viharikosten tekijät ja verrokkirikoksista tuomitut kokonaisväestöstä relevanttien taustatekijöiden suhteen. Multinomiaalisessa logistisessa regressioanalyysissä selitettävä muuttuja on useampiluokkainen ja siinä tarkastellaan selittävien muuttujien yhteyttä ryhmään kuulumiseen selitettävän muuttujan luokissa. Selitettävän muuttujan luokat ovat tässä tapauksessa viharikollisten ja muiden rikosentekijöiden luokat, jotka vertautuvat kolmanteen luokkaan eli muuhun väestöön. Tuloksena saadaan siis kaksi rinnakkaista mallia, joissa voidaan tarkastella viharikollisten tekijöiden ja muihin verrokkirikoksiin syyllistyneiden eroja suhteessa muuhun väestöön.

Multinomiaalisen logistisen regressioanalyysin tulokset ilmoitetaan suhteellisena riskisuhteena (*engl.* relative risk ratio, jatkossa RRR). Kerroin viittaa siihen, miten ennustettavan tapahtuman (viharikos tai muu rikos) veto tai suhteellinen riski muuttuu, kun selittävien muuttujien arvot vaihtelevat. Selittävien muuttujien vertailuryhmät, joihin muut luokat vertautuvat, saavat aina suhteekseen yksi. Mikäli muuttujan luokka saa kertoimekseen enemmän kuin yksi, on kyseinen muuttuja positiivisesti yhteydessä tutkittavan tapahtuman todennäköisyyteen (eli rikokseen syyllistymiseen). Esimerkiksi RRR-kertoimen arvo 1,5 tarkoittaa puolitoista kertaista riskiä kuulua rikokseen syyllistyneiden ryhmään (vertailuryhmään verrattuna).⁷ Sitä vastoin alle yhden kertoimet tarkoittavat sitä, että muuttuja on negatiivisesti yhteydessä tutkittavan tapahtuman todennäköisyyteen.

6 Tutkimuksen käytössä ei kuitenkaan ollut tätä menetelmää tarkempia rikostietoja. Esimerkiksi FIONA:ssa käsitellyssä aineistossa rei ollut mukana tietoja viharikosten tekijöiden tai muiden rekisteröityjentuomiohistoriasta tai aiemmista rikosepäilyistä.

7 Puolitoistakertainen vetosuhde ei tarkoita vastaavaa eroa todennäköisyydessä.

Molemmissa regressioanalyseissä tilastolliset merkitsevyydet ilmoitetaan p-arvoina ($p \leq 0,001 = ***$, $p \leq 0,01 = **$, $p \leq 0,05 = *$). Mallien selitysasetta kuvataan Nagelkerken R²-pseudoselitysasella, joka saa arvoja 0–1 välillä. Lähempänä yhtä olevat arvot kertovat hyvästä (pseudo)selitysasesta ja lähempänä nollaa olevat heikosta.

Mallien selittävinä muuttujina käytetään sukupuolta, syntyperää, ikää, asumista kaupungissa tai maaseudulla, koulutusastetta, pääasiallista toimintaa, asumismuotoa ja tuloja sekä asuinkunnan työttömyysastetta ja ulkomaalaistaustaisten osuutta kunnassa asuvista. Muuttujavalinnat perustuvat viharikosten tekijöitä koskevaan aiempaan tutkimukseen. Taustamuuttujien tiedot on haettu tapausjoukolle ja muihin verrokkirikoksiin syyllistyneiden verrokkijoukolle tuomiota edeltävältä vuodelta ja rikoksettomalle muulle väestölle vuoden 2020 lopusta.

Varsinaisten monimuuttujamallien lisäksi teimme vielä viharikollisten tekijöitä koskevan, täydentävän huono-osaisuuden ja asuinkunnan piirteiden yhteisvaikutusta koskevan interaktiotarkastelun. Tässä tarkastelussa yllä kuvattuun malliin lisättiin pääasiallisen toiminnan sijaan NEET-statusta (*engl.* Not in Education, Employment or Training) eli koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olemista mittaava muuttuja. Tämän lisäksi malliin lisättiin NEET-statuksen ja kuntatason työttömyysprosentin ja ulkomaalaistaustaisten asukkaiden osuuden väliset interaktiotermit. Tilastollisesti merkitsevä interaktiotermi tulkittiin tässä tarkastelussa siten, että huono-osaisuuden yhteys viharikokseen syyllistymiseen riippuu kuntatason tekijöistä. Merkitseviä yhteisvaikutuksia elaboroidaan marginaaliefektikuvion avulla. Tässä kuviossa raportoidaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien todennäköisyys syyllistyä viharikokseen taustatekijöiltään erilaisissa kunnissa. Todennäköisyydet laskettiin Stata-ohjelmiston Margins-komennolla.

Oikeusministeriö vastasi kaikesta tätä raporttia varten tehdystä aineiston käsittelystä ja analyysistä. Tutkimusryhmä ei käsitellyt tutkimusaineistoa missään vaiheessa.

4 Tulokset

4.1 Rikosprosessi ja muut rikostuomiot

Syyttäjän ratkaisuihin (liitetaulukot 1–3) syyttämispäätös oli yleisin kaikkien tarkasteltujen rikosten kohdalla. Kiihottamis- ja syrjintätapauksissa syyte nostettiin noin joka kolmannessa tapauksessa, kun taas viharikosluokitelluissa muissa rikoksissa syyte nostettiin 60 prosentissa tapauksista. Syyttämättäjäättämispäätös tehtiin noin joka neljännessä syrjintätapauksessa, noin joka kahdeksannessa kiihottamistapauksessa ja noin joka kymmenennessä viharikosluokitellussa tapauksessa. Esitutkinta lopetettiin noin joka kymmenennessä syrjintä- ja kiihottamistapauksessa ja noin joka seitsemännessä viharikosluokitellussa tapauksessa. Ratkaisuihin oli jonkin verran vuosittaista vaihtelua.

Käräjäoikeuksien ratkaisuihin (liitetaulukot 1–3) kaikissa tarkastelluissa rikoksissa yleisin päätös oli syytteen mukainen tuomio. Syrjintätapauksista tuomittiin syytteen mukaisesti joka toinen ja kiihottamistapauksista 85 prosenttia. Viharikosluokitelluissa muissa rikoksissa osuus oli 66 prosenttia. Syyte hylättiin osittain tai kokonaan noin joka kymmenennessä kiihottamistapauksessa ja noin joka kolmannessa syrjintätapauksessa. Muissa viharikosluokitelluissa tapauksissa syyte hylättiin osittain tai kokonaan joka viidennessä tapauksessa.

Tunnistetuista viharikoksentekijöistä 47 prosentilla oli jokin muu rikostuomio kuin tunnistamisessa käytetty viharikos. Tuomio liittyi yleisimmin pahoinpitelyyn (23 % viharikoksentekijöistä). Tätä seurasivat törkeä rattijuopumus (14 %) ja perusmuotoinen rattijuopumus (12 %), varkaus (9 %) ja huumausainerikos (7 %).

4.2 Taustatekijöiden kuvaileva analyysi

Viharikolliset poikkesivat taustatekijöidensä perusteella (taulukko 1) selvästi koko väestöstä, mutta eivät juurikaan muista rikoksista tuomituista. Viharikolliset poikkesivat muista rikoksentekijöistä vain syntyperältään ja asuinseutua kuvaavien muuttujien osalta. Viharikollisista 17 prosenttia, muista rikoksentekijöistä 11 prosenttia ja koko väestöstä kahdeksan prosenttia oli ulkomaalaistaustaisia. Toisin sanoen viharikosten tekijät ovat keskimäärin useammin ulkomaalaistaustaisia kuin vastaavissa rikoksissa, joihin ei liity vihamotiivia. Viharikosten tekijät myös asuvat useammin kaupungeissa (79 %) verrattuna muihin rikoksentekijöihin (72 %) ja koko väestöön (73 %).

Sukupuolen ja iän osalta tulokset vastasivat aiempaa tutkimustietoa viharikollisista ja rikosentekijöistä yleensä. Koko väestön tasolla miesten ja naisten välinen sukupuolijakauma on tasainen, mutta rikosentekijöiden keskuudessa miehet ovat selvästi yliedustettuja. Viharikoksen tekijöistä 85 prosenttia ja verrokkirikoksista tuomituista 84 prosenttia oli miehiä. Molempien rikosentekijäryhmien ikäjakauma painottuu nuoriin ikäluokkiin. Sekä viharikosten tekijöistä että verrokkirikoksista tuomituista 67 prosenttia oli alle 40-vuotiaita ja koko väestöstä vain 35 prosenttia. Nuorimpien 15–19-vuotiaiden ikäluokkaan kuului 14 prosenttia viharikosten tekijöistä, 11 prosenttia verrokkirikoksista tuomituista ja koko väestöstä kuusi prosenttia. Vastaavasti vain viisi prosenttia sekä viharikosten tekijöistä että verrokkirikoksista tuomituista ja 35 prosenttia koko väestöstä olivat yli 60-vuotiaita.

Taustatekijöidensä perusteella viharikolliset ovat huono-osaisempia kuin muu väestö, mutta he eivät poikkea sosioekonomista asemaa kuvaavien mittarien osalta verrokkirikosten tekijöistä. Yli puolet viharikosten tekijöistä ja verrokkirikoksista tuomituista olivat käyneet korkeintaan perusasteen koulutuksen (viharikosten tekijät 55 %, verrokkirikoksista tuomitut 54 %). Koko väestön tasolla korkeintaan perusasteen suorittaneiden osuus on vain 26 prosenttia. Toisen asteen koulutuksen suorittaneiden osuus sekä viharikollisista että muista rikosentekijöistä oli 38 prosenttia ja koko väestöstä 41 prosenttia. Toista astetta korkeamman koulutusasteen suorittaneita on rikosentekijöissä hyvin vähän (viharikosten tekijät 8 %, verrokkirikoksista tuomitut 7 %, koko väestö 32 %).

Suurin osa viharikollisista olivat pääasialliselta toimeltaan työttömiä (viharikosten tekijät 43 %, verrokkirikoksista tuomitut 45 %, koko väestö 11 %) ja kolmasosa työllisiä (viharikosten tekijät 33 %, verrokkirikoksista tuomitut 31 %, koko väestö 49 %). Sekä viharikolliset että verrokkirikoksista tuomitut olivat koko väestöön verrattuna useammin opiskelijoita tai koululaisia (viharikosten tekijät 15 %, verrokkirikoksista tuomitut 13 %, koko väestö 9 %). Tämä selittyy pääosin rikosentekijöiden nuorella iällä. Vastaavasti hyvin harvat rikosentekijät ovat eläkeläisiä verrattuna muuhun väestöön. Viharikosten tekijät asuivat myös usein yksin (55 %), joka on yhtä yleistä myös muille rikosentekijöille (56 %). Toisin sanoen viharikosten tekijät asuvat verrattain harvoin avio- tai avoliitoissa ja heillä on harvemmin lapsia kuin väestöllä keskimäärin.

Kuntatason tekijöissä erot olivat pieniä. Sekä viharikosten tekijöiden että muiden rikosentekijöiden ja koko väestön asuinkunnissa työttömyysaste oli keskimäärin 14 prosenttia. Viharikosentekijöiden asuinkunnassa ulkomaalaistaustaisten osuus oli keskimäärin 9 prosenttia. Kahdessa muussa ryhmässä se oli 8 prosenttia.

Taulukko 1. Taustamuuttujien jakaumat koko väestössä sekä verrokkirikoksista tuomittujen ja viharikosten tekijöiden ryhmissä.

Yksilötason muuttujat			Koko väestö*	Tuomitut	Viharikolliset	
Sukupuoli	Mies	n	2 307 616	79 943	848	
		%	49 %	84 %	85 %	
	Nainen	n	2 388 737	15 565	144	
		%	51 %	16 %	15 %	
	Yhteensä	n	4 696 353	95 508	992	
		%	100 %	100 %	100 %	
Syntyperä	Suomalaistaustainen	n	4 316 866	85 384	824	
		%	92 %	89 %	83 %	
	Ulkomaalaistaustainen	n	379 487	10 124	168	
		%	8 %	11 %	17 %	
	Yhteensä	n	4 696 353	95 508	992	
		%	100 %	100 %	100 %	
Ikä	15–19	n	302 695	10 875	138	
		%	6 %	11 %	14 %	
	20–29	n	654 502	30 727	285	
		%	14 %	32 %	29 %	
	30–39	n	726 166	22 959	234	
		%	15 %	24 %	24 %	
	40–49	n	675 711	16 615	171	
		%	14 %	17 %	17 %	
	50–59	n	703 494	9 639	113	
		%	15 %	10 %	11 %	
	60–	n	1 633 785	4 693	51	
		%	35 %	5 %	5 %	
	Yhteensä	n	4 696 353	95 508	992	
		%	100 %	100 %	100 %	
	Asuinalue	Kaupunki	n	3 387 337	61 513	711
			%	73 %	72 %	79 %
		Maaseutu	n	1 249 867	23 521	191
			%	27 %	28 %	21 %
Yhteensä		n	4 637 204	85 034	902	
		%	100 %	100 %	100 %	

Yksilötason muuttajat			Koko väestö*	Tuomitut	Viharikolliset
Koulutusaste	Korkeintaan perusaste	n	1 204 112	51 714	537
		%	26 %	54 %	55 %
	Toinen aste	n	1 896 419	36 511	369
		%	41 %	38 %	38 %
	Korkeampi kuin toinen aste	n	1 474 650	6 759	75
		%	32 %	7 %	8 %
	Yhteensä	n	4 575 181	94 984	981
		%	100 %	100 %	100 %
Pääasiallinen toiminta	Työtön, muu työvoiman ulkopuolella oleva	n	521 950	43 053	424
		%	11 %	45 %	43 %
	Työllinen	n	2 284 617	29 762	329
		%	49 %	31 %	33 %
	Opiskelija, koululainen	n	420 127	12 430	147
		%	9 %	13 %	15 %
	Eläkeläinen	n	1 438 436	9 918	91
		%	31 %	10 %	9 %
	Yhteensä	n	4 665 130	95 163	991
		%	100 %	100 %	100 %
Asumismuoto	Perheeseen kuulumaton tai tuntematon	n	1 525 750	53 898	549
		%	33 %	56 %	55 %
	Muut	n	3 146 913	41 610	443
		%	67 %	44 %	45 %
	Yhteensä	n	4 672 663	95 508	992
		%	100 %	100 %	100 %
Kuntatason muuttajat			K		
Työttömyys %	Keskiarvo		13,6	13,8	14,2
Ulkomaalaistaustaiset %	Keskiarvo		8,0	8,1	8,7

4.3 Monimuuttuja-analyysit

Multinomiaalisessa logistisessa regressioanalyysissä analysoitiin taustatekijöiden yhteyttä riskiin syyllistyä viharikoksiin ja verrokkirikoksiin (rikoslain lukujen 21, 24, 25 ja 35 rikosnimikkeet, joihin ei liittynyt vihamotiivia), kun muut mallissa olevat tekijät otettiin huomioon (samat muuttujat kuin kuvailevassa analyysissä yllä) (Taulukko 2).

Taulukko 2. Verrokkirikoksiin ja viharikoksiin syyllistymisen riskiä (verrattuna muuhun väestöön) selittävä multinomiaalinen logistinen regressiomalli.

	Verrokkirikosten tekijät (vs. väestö)				Viharikosten tekijät (vs. väestö)			
	RRR	p	95 % luottamusväli		RRR	p	95 % luottamusväli	
Miehet (ref. naiset)	3.78	.000	3.71	3.85	4.47	.000	3.73	5.35
Suomalaistaustaiset (ref. Ulkomaalaistaustaiset)	1.96	.000	1.91	2.01	1.08	.412	0.89	1.32
Ikä (ref. 30–39)								
15–19	0.65	.000	0.62	0.67	1.02	.909	0.77	1.35
20–29	1.13	.000	1.11	1.15	1.09	.385	0.90	1.31
40–49	0.88	.000	0.86	0.90	0.95	.608	0.77	1.16
50–59	0.41	.000	0.40	0.42	0.53	.000	0.42	0.67
60 tai yli	0.06	.000	0.05	0.06	0.08	.000	0.05	0.12
Maaseudulla asuvat (ref. kaupungeissa asuvat)	1.13	.000	1.11	1.15	0.86	.099	0.72	1.03
Koulutus (ref. korkeampi kuin toinen aste)								
Korkeintaan perusasteen koulutus	7.47	.000	7.27	7.68	5.75	.000	4.50	7.35
Toinen aste	2.39	.000	2.32	2.45	2.16	.000	1.70	2.73
Pääasiallinen toiminta (ref. työllinen)								
Työtön tai ulkop.	3.60	.000	3.54	3.67	3.11	.000	2.66	3.64
Opiskelija, koululainen	0.97	.068	0.95	1.00	0.92	.532	0.71	1.19
Eläkeläinen	1.74	.000	1.68	1.79	1.46	.016	1.07	1.98
Perheeseen kuulumaton	1.84	.000	1.81	1.86	1.86	.000	1.62	2.13
Kunnan työttömyysaste	1.04	.000	1.03	1.05	1.23	.000	1.15	1.32
Kunnan ulkomaalaistaustaisten osuus	0.94	.000	0.94	0.95	0.96	.339	0.90	1.04
Vakiokerroin	0.00	.000	0.00	0.00	0.00	.000	0.00	0.00

Huom! Kunnan työttömyysaste ja ulkomaalaistaustaisten osuus standardoitiin analyyseja varten.

Miehet syyllistyivät naisia todennäköisemmin sekä viharikoksiin (RRR=4,47, $p<0,001$) että verrokkirikoksiin (RRR=3,78, $p<0,001$). Suomalaistaustaisten riski syyllistyä verrokkirikoksiin suhteessa ulkomaalaistaustaisiin oli kaksinkertainen (RRR=1,96, $p<0,001$), mutta viharikollisten kohdalla suomalaistaustaisten ja ulkomaalaistaustaisten riskissä ei ollut eroa (RRR=1,08, $p=0,412$). 15–19-vuotiaiden ikäryhmän riski syyllistyä verrokkirikoksiin oli pienempi (RRR=0,65, $p<0,001$) kuin 30–39-vuotiaiden vertailuryhmällä. 20–29-vuotiailla riski syyllistyä verrokkirikoksiin taas oli suurempi (RRR=1,13, $p<0,001$). Viharikosten kohdalla nämä ikäryhmät eivät poikenneet 30–39-vuotiaista (15–19-vuotiailla RRR=1,02, $p=.909$; 20–29-vuotiailla RRR=1,09, $p=.385$). Ikäryhmien 50–59-vuotta (RRR=0,53, $p<0,001$) ja yli 60-vuotiaiden (RRR=0,08, $p<0,001$) riski syyllistyä viharikoksiin oli huomattavasti pienempi kuin 30–39-vuotiaiden ikäryhmällä. Verrokkirikoksiin syyllistyneillä 40–49-vuotiaiden (RRR=0,88, $p<0,001$), 50–59-vuotiaiden (RRR=0,41, $p<0,001$) sekä yli 60-vuotiaiden (RRR=0,6, $p<0,001$) riski oli 30–39-vuotiaita pienempi.

Sosioekonomista asemaa kuvaavista taustamuuttujista korkeintaan perusasteen koulutuksen käyneiden riski syyllistyä viharikoksiin oli lähes kuusinkertainen (RRR=5,75, $p<0,001$) ja verrokkirikoksiin yli seitsenkertainen (RRR=7,47, $p<0,001$) suhteessa yli toisen asteen koulutuksen suorittaneisiin. Myös toisen asteen koulutuksen käyneiden riski oli suurempi syyllistyä sekä viharikoksiin (RRR=2,16, $p<0,001$) että verrokkirikoksiin (RRR=2,39, $p<0,001$) suhteessa korkeimmin koulutettuihin, mutta matalimmin koulutettuihin verrattuna riski oli selvästi maltillisempi. Työssäkäyviin verrattuna työttömien tai muuten työvoiman ulkopuolella olevien riski syyllistyä viharikoksiin (RRR=3,11, $p<0,001$) ja verrokkirikoksiin (RRR=3,60, $p<0,001$) oli yli kolminkertainen. Myös eläkeläisten riski oli työssäkäyviin verrattuna suurempi syyllistyä sekä viharikoksiin (RRR=1,46, $p=0,016$) että verrokkirikoksiin (RRR=1,74, $p<0,001$). Myös perheeseen kuulumattomilla oli hieman suurempi riski syyllistyä viharikoksiin (RRR=1,86, $p<0,001$) ja verrokkirikoksiin (RRR=1,84, $p<0,001$).

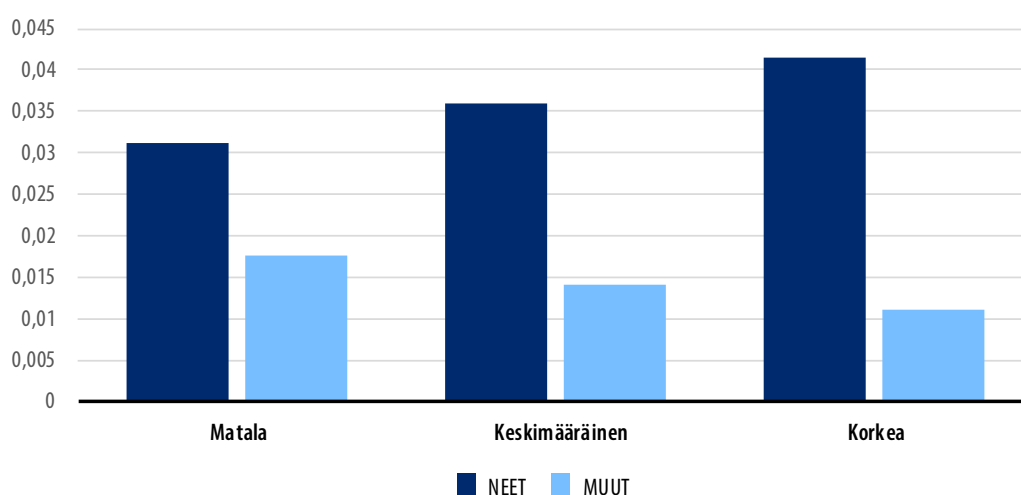
Verrokkirikosten tekijät asuivat muuuta västöä usemmin maaseudulla (RRR=1,13, $p<0,001$). Viharikosten tekijät taas asuivat muuta västöä harvemmin maaseudulla, mutta ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä (RRR=0,86, $p=0,099$). Asuinkunnan työttömyysaste oli positiivisesti yhteydessä viharikoksiin syyllistymisen (RRR=1,23, $p<0,001$). Asuinkunnan työttömyysaste oli positiivisesti yhteydessä myös muihin rikoksiin syyllistymisen riskiin, mutta yhteys oli heikompi (RRR=1,04, $p<0,001$). Asuinkunnan ulkomaalaistaustaisten osuus oli negatiivisesti yhteydessä verrokkirikosten (RRR=0,94, $p<0,001$) ja viharikosten (RRR=0,96, $p=0,001$) riskiin, mutta yhteys oli tilastollisesti merkitsevä vain verrokkirikosten kohdalla.

Monimuuttujamalleissa samat taustatekijät selittivät pääosin sekä viharikollisten että verrokkirikoksista tuomittujen eroja suhteessa muuhun väestöön. Eroja havaittiin lähinnä tilastollisissa merkitsevyyksissä. Verrokkirikoksista tuomittujen ja muun väestön välisissä vertailuissa lähes kaikki taustamuuttajat olivat tilastollisesti merkitseviä. Viharikollisten

ja muun väestön välisissä vertailuissa tilastollisesti merkitseviä tuloksia saatiin vähemmän. Tässä kohdin on kuitenkin syytä huomioida, että viharikosten tekijöitä oli huomattavasti vähemmän kuin verrokkirikoksiin syyllistyneitä mikä näkyy tilastollisessa päättelyssä. Viharikollisten ja muun väestön välisiä eroja kuvaavassa mallissa tilastollisesti merkitsevien selittävien muuttujien yhteydet olivat kuitenkin pääosin saman suuntaisia ja suunnilleen yhtä vahvoja kuin verrokkirikoksiin tuomittujen ja muun väestön välisissä vertailuissa. Näiltä osin multinomiaalisen logistisen regressioanalyysin tulokset viittaavat siihen, että viharikolliset eivät poikkea verrokkirikoksiin syyllistyneistä suhteessa muuhun väestöön. Keskeiset erot liittyivät rikosten tekijöiden kansalliseen taustaan, ikäjakaumaan ja asuinkuntien piirteisiin.

Täydentävässä interaktiotarkastelussa (ei raportoitu taulukoissa) havaittiin, että koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olemisen (NEET) ja ulkomaalaistaustaisten asukkaiden osuuden välinen interaktiotermi oli merkitsevästi yhteydessä viharikokseen syyllistymiseen (RRR=1,20, p=0,005). Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien todennäköisyys syyllistyä viharikokseen oli siis korkeampi sellaisissa kunnissa tai kaupungeissa, joissa ulkomaalaistaustaisten asukkaiden osuus oli korkeampi (kuvio 1). NEET-satuksen ja asuinkunnan työttömyysprosentin välinen interaktiotermi ei ollut merkitsevästi yhteydessä viharikoksen riskiin (RRR=1,09, p=0,227).

Kuvio 1. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien (NEET) ja muiden todennäköisyys (%) syyllistyä viharikokseen matalan (kaksi keskihajontaa alle keskiarvon), keskimääräisen ja korkean (kaksi keskihajontaa yli keskiarvon) ulkomaalaistaustaisten asukkaiden osuuden asuinkunnissa.

5 Yhteenveto ja pohdinta

Tässä raportissa olemme tarkastelleet viharikosten tekijöitä kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden sekä rekisterilähteisiin perustuvien empiiristen analyysien kautta. Analyysissa havaittiin vuosina 2013–2020 yhteensä 893 poliisin tunnistamaa viharikosten tekijää tai syrjinnästä tai kiihottamisrikoksesta tuomittua henkilöä. Seuraavaksi vedämme yhteen kirjallisuudesta ja tutkimustuloksista nousevia keskeisiä havaintoja. Pohdimme myös niiden havaintojen perusteella sitä, miten viharikollisuuden ennaltaehkäisyä voitaisiin jatkossa kehittää.

Viharikosten tekijöihin ei tule suhtautua homogeenisena ryhmänä. Aikaisempi tutkimuskirjallisuus korostaa sitä, kuinka viharikosten takana voi olla hyvin erilaisia motiiveja, eivätkä viharikosten tekijät välttämättä erotu muista rikoksentekijöistä. Esimerkiksi viharyhmistä valtaosa ei ole järjestäytyneiden viharyhmien toteuttamia, eivätkä tekijät useinkaan kuulu viharyhmiin (Craig, 2002; Iganski, 2008). Rikoksen taustalla näyttää olevan tyypillisimmin jännityksen etsintä. Jotain tiettyä sosiaalista ryhmää vastaan puolustautuminen tai kostaminen ovat syynä harvemmin, ja erityisen harvoin motiivi liittyy tekijän jonkin ihmisryhmän vastaiseen missioon. (McDevitt, 2002). Tyypillisimmin viharikokset ovat impulsiivisia ja harkitsemattomia ja liittyvät satunnaisesti arkisiin konflikteihin (Iganski, 2008). Viharikosten tekijöillä on kuitenkin myös tyypillisiä piirteitä. Näitä ovat esimerkiksi ennakkoluuloiset asenteet ja keskimääräistä korkeampi sosiaalinen huono-osaisuus (Craig, 2002; Pérez Ramírez ym., 2022). Viharikoksissa korostuvat muita rikoksia useammin julkiset tekopaikat, useampi ja uhrille tuntematon tekijä (Kaakinen & Näsi, 2021; Martin, 1996). Tosin uhrin ja tekijän suhteen ja muiden teonpiirteiden on myös havaittu vaihtelevan eri viharikosten ja kohteeksi joutuneen ryhmän mukaan (esim. Landman, 2014; Stacey, 2011; Thomas, 2011; Zhang ym., 2022). Viharikoksille tyypillistä näyttäisi kuitenkin olevan fyysinen läheisyys ja emotionaalinen etäisyys (Mason, 2005).

Viharikoksentekijät eivät juuri eroa taustatekijöiltään muista rikoksentekijöistä. Viharikosten tekijät ovat tyypillisesti miehiä ja muuta väestöä nuorempia (esim. Craig, 2002; Dunbar, 2003; Steinberg, Brooks & Remtulla, 2003; Tomsen, 2002). Viharikosten tekijöillä on tyypillisesti taustallaan myös muita tuomioita ja etenkin väkivaltarikoksia (Dunbar, 2003; Dunbar ym., 2005; Jolliffe ym., 2020). Tekijöillä on yleensä myös heikko sosio-ekonominen tausta, kuten työllisyysongelmia, moniulotteista syrjäytyneisyyttä, rikkonainen perhetausta sekä päihde- ja mielenterveysongelmia (Dunbar, 2003; Dunbar ym., 2005; Pérez Ramírez ym., 2022; Tomsen, 2002). Myös sosiaalisen median vihasisältöjen tuottajien

on aikeisemmissa tutkimuksissa raportoitu olevan yleensä miehiä, keskimääräistä nuorempia ja huono-osaisempia (Costello ym., 2020). Miesten yliedustus näyttää kuitenkin olevan pienempää kuin verkon ulkopuolisissa viharikoksissa (ks. esim. Awan, 2014; Wachs & Wright, 2019). Tämän raportin tulokset ovat pääosin linjassa aikaisemman tutkimuksen kanssa. Kaikkein nuorimmat ikäryhmät eivät kuitenkaan olleet viharikoksissa yliedustettuina enää, kun muut malleissa mukana olleet taustatekijät huomioitiin.

Viharikoksista toimituille suunnattujen interventioiden intensiivisyyden määrittämisessä tulisi ennen kaikkea huomioida ryhmän korkea rikosaktiivisuus (ks. esim. Jolliffe ym., 2020). Myös tässä raportissa havaittiin, että viharikoksenteelijät olivat usein saaneet myös muita rikostuomioita. Myöskään viharikoksiin tai verrokkirikoksiin syyllistyneiden taustatekijät eivät analyysissä juuri poikenneet toisistaan. Tämä tukee osaltaan näkemystä, että yleinen rikosentorjunta on myös viharikosten ennaltaehkäisyä. Dunbarin (2003) mukaan viharikoksenteelijät ovat korkean rikosaktiivisuuden takia ennaltaehkäisyyn ja kuntoutuksen kannalta haastava ryhmä. Hän onkin esittänyt, että hoitotavoitteiden tulisi keskittyä sosiaalisten taitojen ja asenteiden sijaan esimerkiksi tekijöiden päihdeongelmiin ja sosioekonomiseen asemaan. Toisaalta esimerkiksi espanjalaisessa Diversidad-ohjelmassa näihin riskitekijöihin on pyritty puuttumaan samanaikaisesti (Pérez Ramírez ym., 2022). Interventiossa on hyödynnetty myös restoratiivisen oikeuden keinoja, jossa rikoksenteijä saa mahdollisuuden hyvittää aiheuttamiaan vahinkoja uhreille. Toinen esimerkki on ADAPT-ohjelma, joka yhdistää koulutusta ja valistusta kognitiivis-behavioraalisiin työmuotoihin (Felsing ym., 2017).

Yleinen yhteiskunnallinen ilmapiiri ja ryhmien väliset suhteet ovat olennaisia tekijöitä viharikollisuuden torjunnassa. Viharikollisuus ja vihapuhe näyttävät tutkimuksen valossa heijastavan yhteiskunnallisia tapahtumia ja vastakkainasetteluita (ks. esim. Kaakinen ym., 2018; Williams, 2021). Erilaiset havaitut ja kuvitteellisetkin uhat voivat ohjata sitä, mitkä ihmisryhmät ovat kohonneessa riskissä joutua vihapuheen tai viharikosten kohteeksi. Myös tässä tutkimuksessa havaittiin, että alueellisilla riskitekijöillä oli yhteys viharikollisuuteen. Viharikosten tekijät asuivat useammin kunnissa, joissa oli korkea työttömyysaste. Lisäksi sosioekonomisesti huono-osaiset yksilöt tekivät todennäköisemmin viharikoksia kunnissa, joissa ulkomaalaistaustaisten asukkaiden osuus oli korkea.

Sosiaalinen media ja siellä esiintyvä vihapuhe tulee huomioida myös viharikollisuuden torjunnassa (Müller & Schwarz, 2021; Williams ym., 2020). Internet ja sosiaalinen media on yleinen poliisin tietoon tulleiden viharikosten tapahtumapaikka (Rauta, 2022). Vihapuheen torjumiseksi painotetaan monitahoisen yhteistyön merkitystä lainsäätäjien, viranomaisten, kansalaisten sekä sosiaalisen median alustojen välillä (Awan, 2014). Toimien olisi hyvä kohdistua erityisesti nuoriin (ks. esim. Costello ym., 2020). Ennalta estävän toiminnan tulisi siis opettaa nuoria kohtaamaan verkkovihaa rakentavilla tavoilla hyödyntäen opetusmenetelmiä, jotka ovat nuorille omaksuttavia. Esimerkiksi interaktiivisten

simulaatioiden, joiden avulla harjoitellaan turvallista verkkokäyttäytymistä, on katsottu olevan suoria ohjeita tehokkaampia opetustapoja. (Wachs ym., 2022b.) Myös koneoppimis- ja tekoälyteknologioita voidaan hyödyntää verkon vihapuheen automaattisessa tunnistamisessa (Lombo, Oyelade & Ezugwu, 2022).

Nuoret ja kasvuympäristöt tulee huomioida viharikollisuuden ennaltaehkäisyssä.

Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että nuoret korostuvat rikosten ja viharikosten tekijöinä (esim. Tomsen, 2002; Craig, 2002; Steinberg, Brooks & Remtulla, 2003). Myös tässä raportissa nuoret olivat yliedustettuina viharikosten tekijöiden joukossa, vaikka ikäerot eivät enää olleet merkitseviä muiden taustatekijöiden huomioimisen jälkeen. Viharikollisuuden yleistä ennaltaehkäisyä olisikin luultavasti järkevää suunnata lapsiin ja nuoriin, sillä myös ennakkoluuloiset asenteet alkavat muodostua jo varhain (Steinberg ym., 2003). Osin tästä syystä myös kouluja on pidetty tärkeänä viharikollisuuden ennaltaehkäisyn kontekstina. Toisaalta vaikuttavuuden kannalta toinen huomionarvoinen ryhmä ovat rikosaktiiviset nuoret. Suomessa yksi, myös viharikollisuuden ennaltaehkäisyyn soveltuva toimintamalli on Poliisin koordinoima Ankkuritoiminta (ks. Kaakinen ym., 2022; Moilanen ym., 2019). Moniammatillisen ankkuritoiminnan tavoitteena on alle 18-vuotiaiden nuorten rikoskäyttäytymisen ennaltaehkäisy ja hyvinvoinnin edistäminen. Toiminnalla pyritään myös ehkäisemään väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoitumista ilman ikärajoja. (Moilanen ym., 2019.) Ankkuritoiminta on olennainen työmuoto viharikollisuuden ehkäisyssä siinäkin mielessä, että se kohdistuu nuoren lisäksi myös perheeseen. Ympäristön merkitystä onkin korostettu myös ennakkoluuloisten asenteiden kehittämisessä (Steinberg, 2003).

Viharikollisuuden torjuntaa varten tarvitaan enemmän tutkimustietoa. Jatkossa tutkimuksen tulisikin tarkastella viharikollisuuden riskitekijöitä laajemmilla mittareilla ja pitkittäisasetelmilla. Myös erillaiset viharikokset tulisi eritellä tarkemmin. Esimerkiksi vihamotivoituihin väkivaltarikoksiin ja verkossa tapahtuviin kiihottamisrikoksiin liittyviä riskitekijöitä olisi tärkeää verrata toisiinsa. Nämä lähestymistavat eivät valitettavasti olleet tässä raportissa mahdollisia. Myös uhrien ja tekijöiden suhteen tarkempi analyysi voisi helpottaa rikoksien syy-yhteyksien löytämistä ja ennaltaehkäisevää rikosentorjuntaa. Jatko-tutkimusta tarvitaan myös viharikosprosesseista ja tuomioista.

Tutkimuksen rajoitteet

Tämä raportin tuloksia tulkitessa tulee huomioida analyysihin liittyvät rajoitteet. Ensinnäkin sovelletulla tutkimusasetelmalla ei voida tehdä päätelmiä riskitekijöiden ja viharikollisuuden kausaalisesta suhteesta. Aineistosta puuttui myös joitain mahdollisesti olennaisia tietoja kuten aikeisempi rikostausta ja uhrikokemukset sekä rikosten uhreja koskevat tiedot. Myös erilaisten psykososiaalisten taustamuuttujien (kuten asenteiden ja persoonallisuuden piirteiden) huomioiminen olisi olennaista (Pérez Ramírez ym., 2022). Olennainen

rajoite liittyy myös siihen, että viharikosten tekijöiden tunnistaminen perustui merkittävältä osin poliisin kirjauksiin. Tämä on voinut osaltaan vaikuttaa tuloksiin (ks. luku 3.2 Analyysimenetelmät).

Lähteet

- Aaltonen, M. (2019). Viharikokset käräjäoikeuksissa vuonna 2018. Oikeusministeriö.
- Andrews, D. A., & Bonta, J. (2010). *The Psychology of Criminal Conduct* (5th ed.). Cincinnati, OH: Anderson Publishing.
- Awan, I. (2014). Islamophobia and Twitter: A Typology of Online Hate Against Muslims on Social Media: Islamophobia and Twitter. *Policy and Internet*, 6(2), 133–150. <https://doi.org/10.1002/1944-2866.POI364>
- Awan, I., & Zempi, I. (2020). ‘You all look the same’: Non-Muslim men who suffer Islamophobic hate crime in the post-Brexit era. *European Journal of Criminology*, 17(5), 585–602.
- Chakraborti, N., & Garland, J. (2009). *Hate Crime: Impact, Causes and Responses*. London: SAGE Publications.
- Chakraborti, N., & Garland, J. (2012). Reconceptualizing hate crime victimization through the lens of vulnerability and ‘difference’. *Theoretical Criminology* 16:4, 499–514.
- Costello, M., Barrett-Fox, R., Bernatzky, C., Hawdon, J., & Mendes, K. (2020). Predictors of viewing online extremism among America’s youth. *Youth and Society*, 52(5), 710–727. <https://doi.org/10.1177/0044118X18768115>
- Craig, K. M. (2002). Examining hate-motivated aggression: a review of the social psychological literature on hate crimes as a distinct form of aggression. *Aggression and Violent Behavior*, 7(1), 85–101. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(00\)00039-2](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(00)00039-2)
- Dunbar, E. (2003). Symbolic, relational, and ideological signifiers of bias motivated offenders: Toward a strategy of assessment. *American Journal of Orthopsychiatry*, 73 (2), 2003.
- Dunbar, E., Quinones, J. & Crevecoeur, D. A. (2005). Assessment of Hate Crime Offenders: The Role of Bias Intent in Examining Violence Risk. *Journal of Forensic Psychology Practice*, 5(1), 1–19. https://doi.org/10.1300/J158v05n01_01
- EOAK/5561/2019. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen lausunto 7.6.2021. Tuomas- ja Sakari-järjestelmien toiminnallisuudet. Saatavilla: <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/5561/2019>

- Ellonen, N., Danielsson, P., Tanskanen, M., Kaakinen, M., Suonpää, K., & Oksanen, A. (2021). Individual and community-level predictors of hate-crime victimization among Finnish adolescents. *Journal of Youth Studies*, 24(9), 1251–1272. <https://doi.org/10.1080/13676261.2020.1828845>
- Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (ECRI). Yleinen politiikka-suositus nro 15 vihapuheen torjunnasta. Annettu 8.12.2015. Saatavilla: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech-finn/16808b5b02>
- Felsing, J., Fyfe, C.-M., & Smith, D. (2017). Working with hate crime offenders: The ADAPT programme. *Probation Journal* 64(4), pp. 413–421.
- Herek, G. M. (2009). Hate Crimes and Stigma-Related Experiences Among Sexual Minority Adults in the United States: Prevalence Estimates From a National Probability Sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(1), 54–74. <https://doi.org/10.1177/0886260508316477>
- Iganski, P. (2008). Criminal Law and the Routine Activity of "Hate Crime." *The Liverpool Law Review*, 29(1), 1–17. <https://doi.org/10.1007/s10991-008-9033-x>
- Jolliffe D., & Farrington, D. P. (2020). "The Criminal Careers of Those Imprisoned for Hate Crime in the UK." *European journal of criminology*, 17(6), 936–955.
- Kaakinen, M. (2018). *Disconnected Online A social psychological examination of online hate*. Väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis, 2387. Saatavilla: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103681/978-952-03-0767-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kaakinen, M., Keipi, T., Oksanen, A., & Räsänen, P. (2018). How Does Social Capital Associate With Being a Victim of Online Hate? Survey Evidence From the United States, the United Kingdom, Germany, and Finland. *Policy & Internet*, 10(3), 302–323.
- Kaakinen, M., Kivivuori, J., Marshall, I., & Enzmann, D. (tuleva). Hate Crime Offending among European Youth: Prevalence and Risk Factors.
- Kaakinen, M., & Näsi, M. (2021). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 47/2021. ISSN 2342-7779
- Kaakinen, M., Oksanen, A., & Räsänen, P. (2018). Did the risk of exposure to online hate increase after the November 2015 Paris attacks? A group relations approach. *Computers in Human Behavior*, 78, 90–97. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.09.022>

Kaakinen, M., Räsänen, P., Näsi, M., Minkkinen, J., Keipi, T., & Oksanen, A. (2018). Social capital and online hate production: A four country survey. *Crime, Law and Social Change*, 69(1), 25–39.

Kaakinen, M., Sirola, A., Savolainen, I., & Oksanen, A. (2020). Impulsivity, Internalizing Symptoms, and Online Group Behavior as Determinants of Online Hate. *PlosOne* 15(4): e0231052.

Kaakinen, M., Vauhkonen, T., Räsänen, P., & Vepsäläinen, J. (tuleva). From online hate speech to offline hate crime? Testing individual level associations with a nationally representative sample of adolescents aged 15–17.

Kaakinen, M., Vauhkonen, T., Tanskanen, M., & Hoikkala, T. (2022). Ankkuritoiminnan vaikutavuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, 2022:40. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164154/VNTEAS_2022_40.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kim, B., Cooks, E., & Kim, S.-K. (2022). Exploring incivility and moral foundations toward Asians in English-speaking tweets in hate crime-reporting cities during the COVID-19 pandemic. *Internet Research*, 32(1), 362–378.

Andrew Landman, R. (2014). "A counterfeit friendship": mate crime and people with learning disabilities. *The Journal of Adult Protection*, 16(6), 355–366. <https://doi.org/10.1108/JAP-10-2013-0043>

Lantz, B., Gladfelter, A. S., & Ruback, R. B. (2019). Stereotypical Hate Crimes and Criminal Justice Processing: A Multi-Dataset Comparison of Bias Crime Arrest Patterns by Offender and Victim Race. *Justice Quarterly*, 36(2), 193–224. <https://doi.org/10.1080/07418825.2017.1399211>

Lantz, B., & Kim, J. (2019). Hate Crimes Hurt More, but so Do Co-Offenders: Separating the Influence of Co-Offending and Bias on Hate-Motivated Physical Injury. *Criminal Justice and Behavior* 46(3), pp. 437–456. <https://doi.org/10.1177/0093854818810314>

Lombo, X., Oyelade, O. N., & Ezugwu, A. E. (2022). Crime Detection and Analysis from Social Media Messages Using Machine Learning and Natural Language Processing Technique. In *Computational Science and Its Applications – ICCSA 2022 Workshops* (pp. 502–517). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10548-7_37

Martin, S.E. (1996). Investigating hate crimes: Case characteristics and law enforcement responses. *Justice Quarterly*, 13(3), 455–480. <https://doi.org/10.1080/07418829600093051>

Mason, G. (2005). Being Hated: Stranger or Familiar? *Social & Legal Studies*, 14(4), 585–605. <https://doi.org/10.1177/0964663905057596>

McDevitt, J., Levin, J., & Bennett, S. (2002). Hate Crime Offenders: An Expanded Typology. *Journal of Social Issues*, 58(2), 303–317. <https://doi.org/10.1111/1540-4560.00262>

Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674–701. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.4.674>

Moffitt, T.E. (2018). Male antisocial behaviour in adolescence and beyond. *Nature Human Behaviour* 2(3), pp. 177–186. <https://doi.org/10.1038/s41562-018-0309-4>

Moilanen, T., Airaksinen, M., & Kangasniemi, M. (2019). Ankkuritoiminnan käsi-kirja. Sisäministeriön julkaisuja 2019:16. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161483>

Müller, K., & Schwarz, C. (2021). Fanning the Flames of Hate: Social Media and Hate Crime. *Journal of the European Economic Association*, 19(4), 2131–2167.

Näsi, M., Aaltonen, M., & Kivivuori J. (2016). Youth hate crime offending: The role of strain, social control and self-control theories. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 17: 177–184.

Penrice, K., Birch, P., & McAlpine, S. (2019). Exploring hate crime amongst a cohort of Scottish prisoners: an exploratory study. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice* 5(1), pp. 39–49.

Pérez Ramírez, M., Chiclana, S., Méndez, R.C., & Suárez, A. (2022). Sociodemographic and psycho social Differences Between Hate Crime Offenders and Other Non-Bias-Motivated Criminals: Implications for Prison Rehabilitation Programs. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. Online First.

Poliisi. (2023). Viharikokset. Saatavilla: <https://poliisi.fi/viharikokset> (viitattu 30.1.2023)

Rauta, J. (2021). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2020. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 19/2021. ISSN 2341-6394

Rauta, J. (2022). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2021. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 27. ISSN 2341-6394

- Roxell, L. (2011) Hate, Threats, and Violence. A Register Study of Persons Suspected of Hate Crime. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 12(2): 198–215.
- Savimäki, T., Kaakinen, M., Räsänen, P., & Oksanen, A. (2020). Disquieted by online hate: negative experiences of Finnish adolescents and young adults. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 26, 23–37.
- Soral, W., Bilewicz, M., & Winiewski, M. (2018). Exposure to hate speech increases prejudice through desensitization. *Aggressive Behavior*, 44(2), 136–146. <https://doi.org/10.1002/ab.21737>
- Stacey, M. (2011). Distinctive Characteristics of Sexual Orientation Bias Crimes. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(15), 3013–3032. <https://doi.org/10.1177/0886260510390950>
- Steinberg, Brooks, J., & Remtulla, T. (2003). Youth Hate Crimes: Identification, Prevention, and Intervention. *The American Journal of Psychiatry*, 160(5), 979–989. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.160.5.979>
- Tessler, R. A., Langton, L., Rivara, F. P., Vavilala, M. S., & Rowhani-Rahbar, A. (2021). Differences by Victim Race and Ethnicity in Race- and Ethnicity-Motivated Violent Bias Crimes: A National Study. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(13–14), 6297–6318. <https://doi.org/10.1177/0886260518818428>
- Thomas, P. (2011). "Mate crime": ridicule, hostility and targeted attacks against disabled people. *Disability & Society*, 26(1), 107–111. <https://doi.org/10.1080/09687599.2011.532590>
- Tomsen, S. (2002). Victims, Perpetrators and Fatal Scenarios: A Research Note on Anti-homosexual Male Homicides. *International Review of Victimology*, 9(3), 253–271. <https://doi.org/10.1177/026975800200900302>
- Wachs, S., Bilz, L., Wettstein, A., Wright, M. F., Kansok-Dusche, J., Krause, N., & Ballaschk, C. (2022a). Associations between witnessing and perpetrating online hate speech among adolescents: Testing moderation effects of moral disengagement and empathy. *Psychology of Violence*, 12(6), 371–381. <https://doi.org/10.1037/vio0000422>
- Wachs, S., Gámez-Guadix, M., & Wright, M. F. (2022). Online Hate Speech Victimization and Depressive Symptoms Among Adolescents: The Protective Role of Resilience. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 25(7), 416–423. <https://doi.org/10.1089/cyber.2022.0009>

Wachs, S., Mazzone, A., Milosevic, T., Wright, M. F., Blaya, C., Gámez-Guadix, M., & O'Higgins Norman, J. (2021). Online correlates of cyberhate involvement among young people from ten European countries: An application of the Routine Activity and Problem Behaviour Theory. *Computers in Human Behavior*, 123, 106872–. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106872>

Wachs, S., Machimbarrena, J. M., Wright, M. F., Gámez-Guadix, M., Yang, S., Sittichai, R., Singh, R., Biswal, R., Flora, K., Daskalou, V., Maziridou, E., Hong, J. S., & Krause, N. (2022b). Associations between Coping Strategies and Cyberhate Involvement: Evidence from Adolescents across Three World Regions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(11), 6749–. <https://doi.org/10.3390/ijerph19116749>

Wachs, S. & Wright, M. F. (2018). Associations between Bystanders and Perpetrators of Online Hate: The Moderating Role of Toxic Online Disinhibition. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(9), 2030–. <https://doi.org/10.3390/ijerph15092030>

Wachs, S., & Wright, M. F. (2019). The moderation of online disinhibition and sex on the relationship between online hate victimization and perpetration. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 22(5), 300–306. <https://doi.org/10.1089/cyber.2018.0551>

Walters, M. A. (2011). A General Theories of Hate Crime? Strain, Doing Difference and Self Control. *Critical Criminology*, 19, 313–330. <https://doi.org/10.1007/s10612-010-9128-2>

Williams, M. (2021). *The Science of Hate: How prejudice becomes hate and what we can do to stop it*. Faber & Faber: London.

Xie, M., & Lauritsen, J. L. (2012). Racial Context and Crime Reporting: A Test of Black's Stratification Hypothesis. *Journal of Quantitative Criminology*, 28(2), 265–293. <https://doi.org/10.1007/s10940-011-9140-z>

Zhang, Y., Zhang, L., & Benton, F. (2022). Hate Crimes against Asian Americans. *American Journal of Criminal Justice*, 47(3), 441–461. <https://doi.org/10.1007/s12103-020-09602-9>

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Syrjintä -rikosnimikkeen syyttäjä- ja käräjäoikeusratkaisut 2013–2022.

Syyttäjän ratkaisut		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Yht.
Esitutkinta lopetetaan (ETL 3:10.1)	n	3	4	0	1	6	6	1	1	1	2	25
	%	17 %	17 %	0 %	4 %	21 %	18 %	4 %	5 %	6 %	15 %	11 %
Esitutkinta lopetetaan (ETL 3:10.2 kust)	n	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Esitutkinta lopetetaan (ETL 3:10.2 pros)	n	7	9	4	6	7	3	10	2	3	3	54
	%	39 %	38 %	22 %	26 %	25 %	9 %	42 %	10 %	17 %	23 %	25 %
Esitutkintaa ei toimiteta (ETL 3:10.1)	n	0	0	0	1	2	1	0	1	1	0	6
	%	0 %	0 %	0 %	4 %	7 %	3 %	0 %	5 %	6 %	0 %	3 %
Muu päättymisperuste	n	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	4
	%	0 %	4 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	6 %	15 %	3 %
Rangaistusvaatimus	n	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Seuraamus syyttämättä jättäminen	n	1	0	2	1	0	0	1	0	0	0	5
	%	6 %	0 %	11 %	4 %	0 %	0 %	4 %	0 %	0 %	0 %	3 %
Siirretty	n	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Syyte	n	6	5	8	11	7	11	6	11	5	2	72
	%	33 %	21 %	44 %	48 %	25 %	33 %	25 %	55 %	28 %	15 %	33 %
Syyttämättä jättäminen	n	1	5	4	2	5	12	6	5	7	4	51
	%	6 %	21 %	22 %	9 %	18 %	36 %	25 %	25 %	39 %	31 %	23 %
Yhdistetty	n	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
	%	0 %	0 %	0 %	4 %	4 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Yhteensä	n	18	24	18	23	28	33	24	20	18	13	219
	%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Käräjäoikeuksien ratkaisut		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Yht.
Ei lopullista ratkaisua	n	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	50 %	5 %
Jätetty sillensä	n	0	0	0	0	1	2	1	0	2	0	6
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	14 %	18 %	17 %	0 %	40 %	0 %	9 %
Muu ratkaisu	n	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	14 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Ratkaistu Ritussa	n	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	%	17 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %
Syyte hylätty kokonaan tai osittain	n	3	3	4	7	0	1	0	3	1	1	23
	%	50 %	60 %	50 %	64 %	0 %	9 %	0 %	27 %	20 %	50 %	33 %
Syyte jätetty tutkimatta	n	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Syytteestä luovuttu	n	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	9 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Tuomittu syytteen mukaisesti	n	2	2	4	4	5	7	5	8	2	0	39
	%	33 %	40 %	50 %	36 %	71 %	64 %	83 %	73 %	40 %	0 %	49 %
Yhteensä	n	6	5	8	11	7	11	6	11	5	2	72
	%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Liitetaulukko 2. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosnimikkeen syyttäjä- ja käräjäoikeusratkaisut 2013–2022.

Syyttäjän ratkaisut		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Yht.
Esitutkinta lopetetaan (ETL 3:10.1)	n	2	0	0	2	22	0	0	2	1	0	29
	%	12 %	0 %	0 %	7 %	29 %	0 %	0 %	6 %	3 %	0 %	6 %
Esitutkinta lopetetaan (ETL 3:10.2 kust)	n	0	1	3	2	0	0	0	0	0	0	6
	%	0 %	13 %	13 %	7 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %
Esitutkinta lopetetaan (ETL 3:10.2 pros)	n	0	2	3	2	2	2	1	0	0	0	12
	%	0 %	25 %	13 %	7 %	3 %	3 %	2 %	0 %	0 %	0 %	5 %
Esitutkintaa ei toimiteta (ETL 3:10.1)	n	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	3 %	0 %	0 %	1 %
Muu päättymisperuste	n	0	0	1	1	13	2	1	0	2	2	22
	%	0 %	0 %	4 %	3 %	17 %	3 %	2 %	0 %	6 %	9 %	4 %
Rangaistusvaatimus	n	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Seuraamus syyttämättä jättäminen	n	0	0	0	1	1	3	7	1	1	2	16
	%	0 %	0 %	0 %	3 %	1 %	5 %	11 %	3 %	3 %	9 %	4 %
Siirretty	n	5	2	8	11	9	11	7	9	6	6	74
	%	29 %	25 %	35 %	38 %	12 %	17 %	11 %	27 %	17 %	26 %	24 %
Syyte	n	7	1	1	7	18	38	28	15	16	10	141
	%	41 %	13 %	4 %	24 %	23 %	58 %	43 %	45 %	46 %	43 %	34 %
Syyttämättä jättäminen	n	3	2	0	1	5	5	20	3	7	3	49
	%	18 %	25 %	0 %	3 %	6 %	8 %	31 %	9 %	20 %	13 %	13 %
Yhdistetty	n	0	0	7	2	7	4	0	2	2	0	24
	%	0 %	0 %	30 %	7 %	9 %	6 %	0 %	6 %	6 %	0 %	6 %
Yhteensä	n	17	8	23	29	77	65	65	33	35	23	375
	%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Käräjäoikeuksien ratkaisut		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Yht.
Ei lopullista ratkaisua	n	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	4
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	6 %	30 %	4 %
Jätetty sillensä	n	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	3
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	6 %	3 %	4 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Muu ratkaisu	n	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Ratkaistu Ritussa	n	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	%	14 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Syyte hylätty kokonaan tai osittain	n	0	0	0	0	1	5	0	5	2	1	14
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	6 %	13 %	0 %	33 %	13 %	10 %	8 %
Syyte jätetty tutkimatta	n	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	10 %	1 %
Syytteestä luovuttu	n	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Tuomittu syytteen mukaisesti	n	6	1	1	7	16	32	27	10	13	5	118
	%	86 %	100 %	100 %	100 %	89 %	84 %	96 %	67 %	81 %	50 %	85 %
Yhteensä	n	7	1	1	7	18	38	28	15	16	10	141
	%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Liitetaulukko 3. Poliisin viharikosluokittelujen rikostapausten syyttäjä- ja käräjäoikeusratkaisut 2013–2022.

Syyttäjän ratkaisut		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Yht.
Esitutkinta lopetetaan (ETL 3:10.1)	n	4	6	5	6	18	7	7	18	12	10	93
	%	7 %	11 %	10 %	6 %	15 %	7 %	8 %	18 %	23 %	14 %	12 %
Esitutkinta lopetetaan (ETL 3:10.2 kust)	n	0	1	4	2	8	2	3	0	1	0	21
	%	0 %	2 %	8 %	2 %	7 %	2 %	3 %	0 %	2 %	0 %	3 %
Esitutkinta lopetetaan (ETL 3:10.2 pros)	n	0	2	2	7	5	3	6	5	1	6	37
	%	0 %	4 %	4 %	7 %	4 %	3 %	7 %	5 %	2 %	9 %	5 %
Esitutkintaa ei toimiteta (ETL 3:10.1)	n	4	2	0	3	2	0	0	0	1	0	12
	%	7 %	4 %	0 %	3 %	2 %	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	2 %
Muu päättymisperuste	n	1	0	0	0	0	1	0	0	0	3	5
	%	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	4 %	1 %
Rangaistusvaatimus	n	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	3
	%	2 %	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Seuraamus syyttämättä jättäminen	n	6	6	5	6	7	6	6	6	3	3	54
	%	10 %	11 %	10 %	6 %	6 %	6 %	7 %	6 %	6 %	4 %	7 %
Siirretty	n	0	1	0	1	2	0	2	1	1	0	8
	%	0 %	2 %	0 %	1 %	2 %	0 %	2 %	1 %	2 %	0 %	1 %
Syyte	n	38	31	31	68	72	64	53	61	29	37	484
	%	66 %	58 %	60 %	65 %	59 %	65 %	59 %	62 %	56 %	54 %	60 %
Syyttämättä jättäminen	n	2	4	4	9	7	12	12	5	4	9	68
	%	3 %	8 %	8 %	9 %	6 %	12 %	13 %	5 %	8 %	13 %	9 %
Yhdistetty	n	2	0	1	1	1	3	1	2	0	1	12
	%	3 %	0 %	2 %	1 %	1 %	3 %	1 %	2 %	0 %	1 %	1 %
Yhteensä	n	58	53	52	105	122	98	90	98	52	69	797
	%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Käräjäoikeuksien ratkaisut		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Yht.
Ei lopullista ratkaisua	n	0	0	0	0	2	0	0	2	4	12	20
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	3 %	14 %	32 %	5 %
Jätetty sillensä	n	1	0	4	6	2	3	0	3	4	1	24
	%	3 %	0 %	13 %	9 %	3 %	5 %	0 %	5 %	14 %	3 %	6 %
Muu ratkaisu	n	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	3
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Ratkaistu Ritussa	n	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11
	%	29 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	3 %
Syyte hylätty kokonaan tai osittain	n	4	7	5	19	12	17	16	11	4	4	99
	%	11 %	23 %	16 %	28 %	17 %	27 %	30 %	18 %	14 %	11 %	20 %
Syyte jätetty tutkimatta	n	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Syyteestä luovuttu	n	0	0	0	1	1	1	1	0	0	1	5
	%	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	2 %	2 %	0 %	0 %	3 %	1 %
Tuomittu syytteen mukaisesti	n	22	24	22	42	53	43	35	45	17	19	322
	%	58 %	77 %	71 %	62 %	74 %	67 %	66 %	74 %	59 %	51 %	66 %
Yhteensä	n	38	31	31	68	72	64	53	61	29	37	484
	%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-0990 (PDF)
ISBN 978-952-400-611-8 (PDF)